KARYS

BALANDIS
Nr. 3 1954

28 psl. 50c.

PAVASARIS KAUNE

LIETUVIŲ RADIJO D-JOS PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Trečiadieniais 10:00 val. vak. — WWRL 1600 kc

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t. t. Vestuvės puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street **Brooklyn 11, N. Y.**

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS AD. JEZAVITAS VALAKAS
Direktorius Muz. Dir. Pranešimų Dir.

Winter Garden Tavern, Inc.

Puikus baras, restoranas ir didelė salė susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams

SAVININKAS

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street, Brooklyn 27, N. Y.
(Prie Forest Ave. stoties) (Ridgewood)

Tel.: EV 2-9586

VISI KVIEČIAMI ATSILANKYTI

ADAMS APPLIANCE & TELEVISION

DIDŽIULĖ LIETUVIŲ VETERANŲ PREKYBA DETROITE

18430 Joy Road, Detroit, Mich.

SAVIEJI PAS SAVUOSIUS!

KU biblioteka

093 00523476 1

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1297) BALANDIS-APRIL 1954

VELYKŲ PRISIKĖLIMAS — MŪSŲ VILTIS

Jau dešimtos Velykos, kai palikę savo Tėvynę, gyvename tremties dienas. Per tą tremties laikotarpį nemaža mūsų brolių karių žuvo įvairiuose frontuose. Nelengvas gyvenimas tremtinių stovyklose, sunki kario dalia svetimšalių legione, daug nusiminimo kelianti padėtis sunkiose gyvenimo salygose, pakirto ne vieno kario sveikatą ir praretino mūsų eiles.

Įvairūs išgyvenimai frontuose, vokiečių prievartos daliniuose, nuolatinis rūpinimasis duonos kąsniu šeimai bei sau, daugeliui palaužė fizines jėgas. Tačiau niekas nepajėgė palaužti ir išdildyti iš atminties tų gražiausių atsiminimų, kuriuos išsivežėme iš Tėvynės, kai verkdami ją palikom, bėgdami į vakarus, kad būtume liudininkais laisvajam pasauliui apie negirdėtą nekaltų žmonių naikinimą mūsų krašte.

Esu tikras, kad kaip kiekviena metinė šventė, taip ir šios Velykos kiekvieną perkels mintimis ten, kur pasiliko tiek gražiausių pergyvenimų. Kas gali pamiršti tas gražias paskutines didžiosios savaitės dienas, po, kurių seka Velykų Prisikelimo rytas. Jau apie Verbų sekmadienį kareivinių rajonai atgydavo, kai daug karių ruošdavosi vykti Velykų atostogų į savo gimtinę. Pasiliekantieji kariai kareivinėse triūsė, dirbo, gražino rajoną, dažė margučius, ruošėsi kuogražiausiai praleisti šventes su draugais, liekančiais daliniuose. Kas gali pamiršti tą gražų paprotį, kai Velykų rytą, po pamaldų, kapelionas, pulko ir dalinio vado lydimas, eidavo per kareivines, šventindamas Velykų stalus ir daužydamas margučius su kariais?

Ar gali išdilti iš atminties Velykų rytas, kai kariai orkestrui lydint, žygiuodavo miestų gatvėmis į prisikėlimo pamaldas, ar kartu su savo tėvais bei giminėmis žingsniavo tėviškės papieviais į seną kaimo bažnytėlę? Jokie gyvenimo sūkuriai nepajėgs išnaikinti iš atminties vaizdo, kai lietuvis karys stovi garbės sargyboje prie Kristaus karsto.

Didžiosios savaitės paskutinės dienos, tai Kristaus kančios metas. Graudžios giesmės bei bažnytinė liturgija kiekvieną tikintį verčia pagalvoti apie žmonijos Geradarį, Kuris vien tik meilės vedamas atėjo į šį pasaulį. Visą Jo gyvenimą stebuklas lydėjo stebuklą.

Kaip kiekvienos Velykos, taip ir šios visiems tikintiesiems yra paguodos šaltinis nusiminimuose ir viltis sunkiose gyvenimo valandose. Juk taip aišku, kad be Didžiojo Penktadienio nebūtų buvę Velykų stebuklingo prisikėlimo.

Ypač mums lietuviams tikintiesiems yra tai šventė, kuri primena, kad visuomet po kančių ateina džiaugsmo valanda, kaip po sunkios žiemos prašvinta gražus pavasaris ir po audros vėl kyla saulėta diena. Gal nevienas ir nubrauksime Velyku rytą karčią ašarą nuo savo skruosto, kad negalime Jų praleisti su saviškiais, gal negirdėsime linksmo lietuviško Aleliuja, bet vienok, kad ir Tėvynė pergyvena kančios metą ir tūkstančiai brolių tautiečių nekaltai žūsta, mūsų širdyse neturėtų būti vietos nusiminimui. Kad ir jaudiamės šiandien, kaip Kristaus mokiniai Didįjį Penktadienį, kada jų Mokytojas buvo kalamas prie kryžiaus, bet turėkime nuolatos mintyje tai, kad po Didžiojo Penktadienio ateina Velykų rytas, taip ir mūsų mielai Tėvynei ateis saulėtas Prisikėlimo Sekmadienis.

Tegu šios Velykos sužadina kiekvieno mūsų širdyje didesnę artimo meilę, skatina ištiesti pagalbos ranką kiekvienam tautiečiui nelaimės ištiktam ir tegu padeda mums visiems surikiuoti visas gretas darniam ir bendram lietuviškam Tėvynės laisvinimo darbui.

Kun. Juozas Panavas,
buv. Dragūnų Geležinio Vilko p. kapelionas.

A. A. KUN. VLADAS MIRONAS

Aleksandras Merkelis

Prieš kurį laiką mus pasiekė liūdna žinia: Sibire kankinio mirtimi mirė buvęs nepriklausomos Lietuvos ministeris pirmininkas kun. Vladas Mironas. Jis buvo žymus visuomenininkas, kultūrininkas ir valstybininkas, vienas iš didžiųjų nepriklausomos Lietuvos kūrėjų ir ugdytojų. Vladas Mironas nuo pat vaikystės glaudžiai sutapo su ta srove, kuri per tautinį atgijimą, savų kultūrinių vertybių kūrybą tiesė kelią Lietuvos nepriklausomybei.

Vladas Mironas—aukštaitis, gimęs 1880 metais birželio 22 dieną Kuodiškiuose, Rokiškio apskrityje. Mokėsi Mintaujos gimnazijoje, Vilniaus Kunigų Seminarijoje ir Petrapilio Dvasinėje Akademijoje. Mokslus eidamas, buvo tautiškai susipratęs lietuvis ir veikliai dalyvavo slaptojoje lietuvių kultūrinėje veikloje. Mintaujos gimnazijoje drauge su kitais lietuviais mokiniais 1896 metų rudenį pasipriešino gimnazijos vyresnybei, vertusiai rusiškai skaityti rytmetinę maldą, ir už tai iš gimnazijos buvo pašalintas.

Įšventintas kunigu kurį laiką dėstė tikybą Vilniaus gimnazijose. Vėliau buvo paskirtas Valkininkų klebonu, o iš čia perkeltas į Daugus dekanu. Kun. Vladui Mironui daug metų teko dirbti Vilniaus krašte, ir čia jis savo darbštumu, iniciatyva ir taktu daug laimėjo lietuvybei. Valkininkuose kun. Vladas Mironas turėjo jauną ir gabų vargoninką Antaną Vanagaitį, vėliau savo muzikine veikla plačiai pagarsėjusį Amerikoje, buvusį Chicagoje Margučio leidėją—redaktorių ir Margučio radijo vedėją. Vanagaitis suorganizavo bažnytinį chorą ir buvo veiklus tarp jaunimo. Keldamos į Daugus, kun. Vladas Mironas pasikvietė ten ir savo vargoninką, su kuriuo toliau tęsė kultūrinį darbą. Kun. Vladas Mironas, pastebėjęs Kipro Petrausko dainininko gabumus, padėjo ir jam mokslus eiti. Jis Lietuvai surado ir gabų ekonomistą "Maisto" bendrovės organizatorių Joną Lapėną.

Suprasdamas didelę spaudos reikšmę, kun. Vladas Mironas jai skyrė daug dėmesio. Dėstydamas tikybą gimnazijoje, į lietuvių kalbą išvertė keletą tikybos vadovėlių. Kurį laiką buvo Vilniaus "Aušros" redaktorius ir bendradarbiavo kituose lietuvių tautiniuose laikraščiuose ir medžiagiškai rėmė lietuvių spaudą. Buvo Lietuvių Dailės draugijų ir daugelio kitų lietuvių visuomeninių, kultūrinių ir ekonominių organizacijų narys. Savo parapijose steigė kooperatyvus ir rūpinosi parapijiečių medžiagine gerove. Kun. Vl. Mironas palaikė glaudžius ryšius su Vilniaus lietuvių veikėjais, daugiausia su Antanu Smetona, su kuriuo jis buvo pažįstamas nuo Mintaujos gimnazijos laikų.

Daugų dekano kun. Vlado Mirono visuomeninė ir politinė veikla ypač stipriai ir plačiai reiškėsi Pirmojo pasaulinio karo metu. 1917 m. rugsėjo mėnesį dalyvavo Vilniaus Konferencijoje ir joj draug su kitų dvidešimt lietuvių buvo išrinktas į Lietuvos Tarybą ir, kaip jos narys, 1918 metais vasario 16 dieną pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo aktą. Nepriklausomoje Lietuvoje, klebonaudamas Dauguose, plačiai veikė lietuvių kultūriniame, ūkiniame ir politiniame gyvenime. 1926 m. vasarą "Pažangos" partijos drauge su Antanu Smetona ir prof. Augustinu Voldemaru buvo išrinktas į trečiąjį Seimą ir persikėlė gyventi į Kauną. Kurį laiką buvo Šviet. Ministerijos Tikybų departamento direktoriumi. Jį panaikinus, buvo paskirtas vyriausiuoju kariuomenės kapelionu. 1938 metais kovo mėnesį buvo paskirtas ministeriu pirmininku ir juo išbuvo ligi 1939 m. balandžio mėnesio pradžios.

Kun. Vladas Mironas mūsų visuomeniniame, kultūriniame ir politiniame gyvenime ryški ir

ŽODŽIAI PRIEŠ KOVĄ

VILJO SARAJA

Čia, apkasuose, yra tylu, mirtinai tylu. Apačios nesiekia išviršinio pasaulio triukšmas. Baltais apsiaustais kareiviai glaudžiomis eilėmis susėda vienas priešai kitą, aš stoviu prieš visus. Man šiandien tenka skaityti vakarinės maldos.

"Aš patariu tau, nusipirk iš manęs auksą, kuris yra nuvalytas ugnies liepsnoje ir kurs tave praturtins; ir gausi tu baltus drabužius, ir apsirengsi jais, kad nebūtų matyti tavo kūno juodumo, ir gausi akims tepalo, ir patepsi savo akis, kad būtum matantis".

—Mes esame čia, kad įsigytume auksą, ir esame pasiruošę nupirkti jį. Savo tėvynę, savo mylimą tėvynę norime išpirkti mes savo širdies krauju sau ir savo vaikams. Kaina didelė, bet jeigu mes ją sumokėsime, mes būsime dar turtingesni. Mūsų tėvynė, tas garbingas ir skurdus kraštas, yra vienintelis mūsų turtas, tai yra auksas, kentėjimų ugnyje nuvalytas auksas, kurį aš patariu tau pirkti, kad liktum turtingas.

—Dabar mes einame į kovą, mes veržiamės į ją švariais ginklais, nes mūsų sielos yra skaidrios. Mes nenorėjome šito karo. Mes meldėmės, kad galėtume gyventi taikoje. Bet mus privertė pasipriešinti nešvariems ginklams. Mes tikrai nebijome jų ir neesame pratę nusilenkti.

—Pažvelkite į tolumą! Ten yra mūsų tėvynė. Tie granatų išarti kovos laukai, tie suskaldyti medžiai ir rūkstantys griuvėsiai. Tai yra tavo broliai, su kuriais tu petys į petį kovoji, tai yra tavo tėvų ir protėvių darbai. Visa tai yra mūsų mylimoji tėvynė. Ir jeigu nematai to, aš patariu tau—nusipirk tepalo akims, kad būtum matantis, kad mylėtum, kentėtum ir kovotum dėl tėvynės, kad durtuvais užkirstum kelią rytų ordoms. Mes privalome savo ginklus nukreipti į priešą, tačiau mūsų meilės kryptis yra mūsų tėvynė. Ją mes privalome matyti mūsų ginklo taikiklyje.

—Niekas neabejoja tuo, kad dabar mes tik neišvengiamos būtinybės verčiami keliame savo ginklus. Kiekvienam iš mūsų tai yra natūraliausias reikalas. Argi mes neprivalome ginti to, kas mums priklauso? Argi mes neprivalome rūpintis mums patikėtu palikimu? Argi mes nerausdami galėtume pasakyti, kad mylėjome savo kraštą, jeigu neišdrįsome jam visko paaukoti? Ir ką gi mes galėtume atsakyti, jeigu paklaustų mus apie brangiausią mūsų širdies turtą? Ko gi ten reikia svetimiesiems? Kodėl gi visuomet kiti taip godžiai siekia to, ką mes su tokiu vargu ir prakaitu, ką mes taip sunkiai esame laimėję? Bet virš mūsų tėvynės ir virš mūsų pačių, yra dar Viešpats Dievas, kuris viską neklaidingai mato.

Žodžiai įstringa mano gerklėje ir mano balsas pasidaro sunkus. Tyliai perskaitau Viešpaties palaiminimą, ir tada mes išeiname į kovą.

Šių žodžių prieš kovą autorius Viljo Saraja yra įžymus Suomijos rašytojas, 1939—40 m. suomių-rusų karo dalyvis.

veikli asmenybė. Savo švelniu bei taikiu būdu ir dideliu taktu bei tolerancija jis įvairiuose sluogsniuose ir net tautybėse įsigijo daug nuoširdžių draugų ir Lietuvos gerovei vieningai veikė su įvairių įsitikinimų žmonėmis. Kaip kun. Juozą Tuma, taip ir kun. Vladą Mironą gyvenime daugiau veiksnių su žmonėmis jungė, negu skyrė. Jis žmogus, kuriame nieko svetimo, kas žmogiška. Plačiai bendraudamas su žmonėmis, kun. Vladas Mironas juos puikiai pažinojo ir buvo atlaidus net savo priešams, kurių jis, tiesa, nedaug teturėjo. Kas į jį kreipės kuriuo reikalu, nė vieno neatstūmė, kiekvienam buvo paslaugus.

Pirmosios bolševikų okupacijos metu NKVD buvo suimtas ir kalėjime žiauriai tardomas. Ypatingai ciniškai žiauri buvo moteris tardytoja, kuri per tardymus jį įžeidinėjo kaip kunigą.

Partizanų išvaduotas iš kalėjimo, kun. Vladas Mironas vokiečių okupacijos metu gyveno jo labai pamėgtuose Dzūkuose, savo ūkyje, kurį valstybė jam buvo dovanojus, kaip Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarui.

Kun. Vladas Mironas buvo neatplėšiamai suaugęs su Lietuva, kuriai ištikimai dirbo visą gyvenimą. Tad 1944 metų vasarą, artėjant antrajai bolševikų okupacijai, artimųjų bei draugų patariamas ir raginamas, iš Lietuvos nesitraukė, nors gerai žinojo jam grėsiantį pavojų.

VOKIEČIAI BANDĖ ĮKURTI VELIUONOS "RESPUBLIKĄ"

JURGIS BOBELIS

Pradėjus kurtis nepriklausomai Lietuvos valstybei, 1919 m. kaikuriose Lietuvos vietose bandė savo "respublikas" įkurti Lietuvai priešingas galvalas. Viena tokių "vokiškų respublikų" buvo kuriama Veliuonoje.

1919 m. birželio mėn. Kauno karo komendantūroje buvo gauta žinių, kad Veliuonoje susikūręs kažkoks komitetas, kuris nuginklavo lietuvių miliciją ir įvedė savo tvarką.

Kauno karo komendantas pasiuntė į Veliuoną vieną kuopą, kuriai vadovavo karininkas Jočys. Kuopa tikėjosi rasti silpnesnes priešo jėgas, bet susidūrusi su gausingesniu priešu, nebeatsilaikė ir buvo išsklaidyta.

Gavus telefonu pranešimą apie šios kuopos nesėkmę, į Veliuoną buvo pasiųsta komendantūros mokomoji kuopa. Rekvizuotu garlaiviu "Lietuvaitė" birželio 17 d. Nemunu kuopa išplaukė Veliuonos link.

Kuopai išlipus į krantą apie 2 val. naktį, į Veliuoną buvo pasiųsta žvalgyba. Grįžusi ji pranešė, kad Veliuonoje yra susidaręs komitetas, į kurį įeina vokiečių kareiviai telefonininkai August Dechne, Johan Backhaus ir vietos gyventojai Šulcas ir žinomas banditas Kazys Eichelis. Jie savo žinioje turi apie 80 vokiečių kareivių—spartakininkų (vokiečių komunistų) ir 4 sunkiuosius kulkosvaidžius.

Veliuonoje buvo laikoma tik 15 kareivių, visi kiti stovėjo Šilinėje. Be to, Šilinėje dar buvo laukiamas vokiečių būrys, kuris turėjo atvykti iš Raseinių.

Birželio 18 d. anksti rytą apsupome Veliuoną, bet pavyko pagauti tik vieną Šulcą. Kiti valtele per Nemuną paspruko. Šulcą privertėm skambinti į Šilinę ir pranešti, kad Veliuonoje tėra tik keliolika lietuvių kareivių, kad kiti komiteto nariai pabėgo, o jis dar slapstosi ir laukia pagalbos.

Šulcui vokiečiai iš Šilinės pranešė, kad po poros valandų garlaiviu "Reinhold" atvyks pagalba. Tai išgirdę, pasiuntėme žvalgybą Raudonės link, užėmėme Veliuonos aukštumas ir laukėm.

Apie 15 val. pastebėjome atplaukiantį garlaivį. Kažkaip mus pasiekė žinia, kad garlaivyje atplaukia ir pabėgę iš Veliuonos vyriausieji riaušių vadai. Čia vėl teko belaisvį "komitetininką" Šulcą panaudoti. Jam buvo įsakyta sėsti į valtelę, pasitikti "Reinholdą" ir pranešti, kad lietuvių čia yra ne keliolika, bet apie šimtą. Tiek maždaug ir buvo. Be to, buvo įsakyta, palikus ginklus garlaivyje, išeiti į krantą ir išduoti riaušininkų vadus. Neįvykdžius šio įsakymo, pagrasinta paleisti į garlaivį ugnį.

Mūsų garlaiviui "Lietuvaitei" įsakyta pasiruošti plaukimui. Ką Šulcas jiems pranešė, sunku spręsti, tik pastebėjome, kad vokiečiai nenori geruoju pasiduoti. Jų garlaivis, nepriplaukęs Veliuonos, pasuko arčiau Suvalkijos krantų, ir nepaisydamas mūsų signalų, pradėjo plaukti visu greičiu.

Ilgai negalvodamas, savo padėjėjui karininkui Rudaičiui įsakiau susodinti į garlaivį komandą ir vytis "Reinholdą". Tuo tarpu aš, pasiėmęs apie 10 vyrų, strimagalviais nusiritome nuo kalno ir leidomės vytis. Nors smarkiai vokiečių apšaudomi, bet vijomės Seredžiaus link apie pora kilometrų.

Jau buvome privargę ir kai kurie pradėjo atsilikti, bet mūsų laimei sutikome važiuojančias į Veliuoną dvi pastotes. Pasukome pastotes atgal, sulipome ir paleidę arklius zovada per keliolika minučių atsidūrėme "Reinholdo" priešakyje.

Prisitaikę prie vietos, paleidome į garlaivį keleta salvių, ir tuojau pastebėjome, kad garlaivyje keliamas baltas skuduras. Ir pats garlaivis pradėjo sustoti. Šaudymą sustabdėme.

Pasiėmęs 3 vyrus, nuėjau prie kranto, likusiems liepiau atidžiai sekti vokiečių veiksmus ir reikiant paleisti ugnį. Priėjęs prie kranto, daviau ženklą, kad nuo garlaivio duotų valtelę. Tuo tarpu pastebėjome, kad jau atplaukia ir mūsiškė "Lietuvaitė". Ūpas pakilo. Vokiečių valtelei priplaukus prie kranto, truputį diplomatiškai gaišavome, kad mūsų garlaivis arčiau priplauktų.

Kada mūsų garlaivis buvo visai arti, sėdome į valtelę ir priplaukėme prie "Reinholdo". Visi vokiečių ginklai jau buvo sudėti į krūva, kareiviai stovėjo kitame garlaivio gale. Įlipus į garlaivį, pareikalavau pirmiausia išduoti vadus Dehnę ir Backhaus. Buvo atsakyta, kad jų garlaivyje nėra. Nepasitenkinęs atsakymu, padariau kratą ir abu vadus radau prisiglaudžiusius prie garlaivio ratų—sparnų. Pasižiūrėjus į atsivežtas fotografijas, pasirodė tie patys.

Minimus abu vadus ir Šulcą, ir visus ginklus, persigabenome į savo garlaivį. Pasiėmę nuo kranto savo paliktus kareivius, jau buvome bemėginą plaukti į Kauną. Tačiau pasirodė, kad "Reinhold" buvo mūsų šūvių sužeistas. Mūsų "Lietuvaitei" reikėjo vilkti ir tą nenaudėlį "jaunikį."

Vakare grįžome į Kauna. Vadus pristačiau Kauno karo komendantui. Tą patį vakarą vokiečiu kareiviai buvo perduoti vokiečių Generalkomando, Šulcas pakliuvo į lietuvių kalėjimą, o Eichelio suimti nepavyko, nes jis iš Veliuonos pabėgęs, į "Reinholdą" drauge su kitais nelipo.

Juozas Almis Jūragis

IŠĖJOM Į VASAROS LAUKĄ

Išėjom į vasaros lauką:
Dulkėjo, žydėjo rugiai,
Padvigėje debesys plaukė,
O pievoje žaidė drugiai

Vėjelis, taršydamas plaukus,
Mums nešė kvapus dobilų,
Ir gaudė žydėdamas laukas
Ligi mėlynųjų šilų.

Bitutės, berinkdamos medų,
Ieškojo daugiau vis žiedų,
O mes neieškoję suradom,
Kad laimės daugiau, jeigu du...

Nueikim kur tekančios versmės,
Kur trykšta šaltiniai pilni
Pasėmę vandens atsigersim
Ir būsim per amžius jauni.

VLADAS PUTVYS

LIETUVIŠKAS GALIŪNAS

ST. ŠIRVYS

Šiais mėnesiais mūsų laisvoji išeivijos spauda mini prieš 25 metus kovo 5 d. mirusį **Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėją Vladą Putvį-Putvinskį.** Daug pabėrė gražių atsiminimų apie jį, jo lietuviškąjį atgijimą, demokratiškumą ir tautinį darbą.

Vladas Putvys yra reta šviesi asmenybė ne tik mūsų lietuviškajame gyvenime. Tokių asmenybių reta ir kitose tautose. Tais laikais, kada lietuvis ir lietuvių kalba buvo niekinama ir laikoma mužikų žargonu, dvarininkui bajorui išsinerti iš lenkiškojo kiauto, sugriauti tiltus su ano meto tradicijomis, nutolti nuo ponų ir suartėti su mužiku lietuviu reikėjo nepaprastos dvasinės jėgos, drąsos ir užsispyrimo. Tai jau yra nebe paprasta kasdienybė, bet didvyriškumas. Ėjimas prieš srovę.

Putvio grįžimas į lietuvybę yra kilęs iš jo kilnumo, idėjiškumo. Savanaudžiai, puikybės apsėstieji nesugebėjo sugrįžti prie savo tautos kamieno. Ir Nepriklausomybės metais jie pasiliko Lietuvai ne tik šalti ir svetimi, bet kai kurie ir priešų eilėse, nuėję svetimiesiems tarnauti.

Mano tėvukas, bemokslis liaudies vaikas, dažnai sakydavo: **"Lietuva ir Žemaitija yra aukso obuolys ir krikštolas. Drumzlių nepakenčia. Kaip jūra šiukšles išmeta į krantą, o akis krislą ašaromis išplauja, taip Lietuva niekšus išmeta iš savo tarpo."** Vadinas, menkos dorovės asmenis atiduoda svetimosioms tautoms, jie nutausta. O prie lietuvių tautos pasilieka tik aukštesnės doros. Tai labiau pastebima Lietuvai sunkiais laikais.

Vladas Putvys buvo ne tik Lietuvos patrijotas, bet ir toli numatąs tautinis veikėjas. Jis tikėjo į Lietuvos prisikėlimą, ir tai pačių lietuvių kruvinomis aukomis. Dar lietuvių tautos tamsiaisiais laikais rusiškųjų carų vergijoje mokė savo darbininkus ginklu veikti paslapčiomis, juos ruošė kovai už Tėvynės laisvę. Ir 1905 metų revoliucijoje jis dalyvauja. Putvys nujautė, kad Lietuvai teks pakelti ginklą, ir tą mintį vėliau įgyvendino.

Lietuvos nepriklausomybei pradėjus kurtis ir kovoms fronte vykstant, Putvio budri akis tuoj pastebėjo, kad ir Lietuvos vidus nesaugus. Visur pilna vidaus priešų, kurie kas valandą gali iš užpakalio smogti smūgį Lietuvos laisvei. Vienos kariuomenės fronte neužtenka. Jai reikia talkos. Reikia apginkluoti patrijotinę lietuvių tautos dalį.

Kariuomenė ir Vlado Putvio kūrinys—Šaulių Sąjunga—paruošė lietuvių tautą ir ateities kovoms dėl Lietuvos laisvės. Šių dienų mūsų partizanai, kovojantieji Tėvynėje prieš raudonąjį terorą, yra kariuomenės ir Šaulių Sąjungos auklėtiniai. Daugelis partizanų dėvi ir karių bei šaulių uniformas.

Žmonės miršta, bet jų idėjos nemiršta. Vlado Putvio idėja — **ginkluotoji lietuvių tauta** — ir šiandien tebėra gyva Lietuvos miškuose. Galingoji Maskva savo didžiais ir kruvinais teroro žygiais neįveikia tos mažutės Lietuvos kovingumo ir atsparumo.

Juozas Mikštas

SILPNIESIEMS NEPRIKLAUSO...

(Parafrazė pagal O. S. Marden'ą)

Ne silpniesiems priklauso stebuklų pasaulis,
Tiktai tam, kas išdrįsta sakyt: "Aš galiu
Atsiplėšti nuo purvo, artėti prie saulės,
Nusileisti dugnan vandenynų gilių".

Ne silpniesiems laimingu gyvenimu džiaugtis,
Tiktai tam, kas išdrįsta sakyt: "Aš galiu
Savo laimę nukalti, sau džiaugsmą prišaukti,
Ir nesekti keliais silpnavalių bailių".

Ne silpniesiems visi žemės rutulio turtai
Sukurti amžių Dievo ir Jojo žmogaus.
Tiktai tam, kas neaklas, kas nėra apkurtęs
Balsui žemėje žydinčio grožio brangaus.

Bet kiekvienas nusilpęs juk gali pakilti
Ir galingai sušukti: "Galiu! Aš galiu,
Įsikinkęs liepsnojantį ryžtą ir viltį,
Vėju skristi prie tikslo plačiuoju keliu".

VOKIETIJOS APGINKLAVIMO KLAUSIMU

O. URBONAS

Vokietijos apginklavimo klausimas šiandien yra aktualiausias Europoje. Šis reikalas turi daug šalininkų, bet nemažiau ir priešų, ir aršių priešų. Pirmoji vieta tarp jų priklauso Prancūzijai.

Ir tai yra visiškai suprantama. Per paskutiniuosius 70 metų (1870-1940) vokiečiai triskart buvo ją užpuolę ir dukart užėmę Paryžių. Prancūzai turi pagrindo bijoti, kad apginkluota Vokietija vėl jiems nesudarytų mirtino pavojaus.

Šiandien daug kalbama apie vokiečių sudemokratinimą, apie jų antimilitaristinį nusistatymą. Šis tas, žinoma, pasiekta, be to apsieiti buvo juk negalima, ypač per pirmuosius okupacijos metus. Kad Adenaueris neturi agresyvių kėslų, atrodo, yra aišku, tik neaišku, kaip jis nori be karo Vokietiją apjungti. Kad generolai Speidel ir Heusinger, kurie, kaip kalbama, turį perimti būsimosios vokiečių kariuomenės vadovavimą, nėra militaristai, bet gabūs savo srities specialistai, irgi, atrodo, yra aišku; juo labiau, kad abu jie žinomi kaip Hitlerio priešai. Bet tai tik atskiri asmenys, kurie šiandien, žinoma, gali vaizduoti sprendžiamąjį vaidmenį, tačiau rytoj jų įtaka gali žymiai sumažėti.

Verbuojant karininkus būsimajai kariuomenei, kiek žinoma, bus griežtai atsižvelgiama į jų politinę praeitį ir žiūrima, kad į augštesnes vadovaujančias vietas būtų paskirti nacizmu neužsikrėtę žmonės. Tai tik teorija. Praktika tačiau nevisada patvirtina teoretinius apskaičiavimus ir kai kada nukrypsta net į visai priešingą pusę. Be to, reikia įvertinti ir esamą padėtį.

Ar atsiras Vokietijoje pakankamai karininkų, kurie ne tik nėra nacizmu užsikrėtę, bet nėra ir vadinamieji militaristai, ir kad jie tokiais ir liks?

Kalbėti apie šiandieninį vokiečių karininkų nusistatymą—dar trūksta duomenų. Karininkai vengia aiškiai pasisakyti, bendra politinė būklė perdaug komplikuota, o, be to, ir stabilizacija viduje dar nėra galutinai užbaigta. Viešai teprasitaria tik vienas kitas. Iš tų pasisakymų galima, žinoma, pasidaryti tam tikras išvadas, bet jos gali būti klaidingos. Todėl išvadų tenka ieškoti kitur.

Pirmiausia—toks klausimas: ar Guderiano tipas ir ta dvasia, kuri atsispindi šio pagarsėjusio generolo atsiminimuose, nėra būdinga vokiečių karininkų daugumai? Guderianas, kuris savo atsiminimuose sakosi niekada nebuvęs naciu, aprašydamas savo pergyvenimus, jaučiasi labai patenkintas, užpuolant Čekoslovakiją ir Lenkiją. Vienintelis, kuo jis yra nepatenkintas—kad Hitleris, nepasitenkindamas laimėtu grobiu, kariauja toliau. Būtų visai nenuostabu, jeigu šis žymus generolas turėtų daug šalininkų bei vieminčių vokiečių karininkų tarpe; atvirkščiai, būtų labai nuostabu, jeigu taip nebūtų, žinant vokiečių karininkų tradicijas ir tą dvasią, kurioje jie buvo auklėjami.

Prieš pirmąjį pasaulinį karą vokiečiai pradėjo leisti karinę enciklopediją **"Handbuch fuer Heer und Flotte"**. Išėjo 7 tomai labai vertingos ir įdomios medžiagos. Tolimesnis leidimas buvo karo sustabdytas. Leidėju nurodomas gen. von Alten, "ein bedeutender Mann", kaip ten sakoma, kuris daugiau kaip 20 metų priklausė vokiečių generaliniam štabui ir kuris paskutiniais savo tarnybos metais buvo "Obergeneralquartiermeister" didžiajame vokiečių generaliniam štabe. Bendradarbiais buvo visa eilė žymių karininkų ir mokslininkų, kurių pažiūras pilnai galima laikyti atstovaujančias visą vokiečių tautą ir, žinoma, karininkų korpą.

Tarp kitako, šioje enciklopedijoje sutinkame žodį: "Friede, ewiger" — taika, amžina. Šiame straipsnyje yra ypatingai įdomių minčių: "Amžina taika praktiškai yra nepasiekiama, nes stipresniojo teisė, kuri visur gamtoje pasireiškia, negali būti ilgainiui žmonių susitarimais ant popieriaus pakeista. Tauta, kuri jaučiasi esanti stipri ir sveika, negali sutikti užleisti savo gyvybinius reikalus spręsti kitų tautų atstovų kolegijai, kurių nešališkumą sunku būtų įrodyti". Toliau dar gražiau: "'Amžinoji taika negali būti palaima ir pačiai tautai, nes ji slopina dvasines ir fizines jėgas, kurias karas ir jam ruošimasis skatina ir ugdo. Šios jėgos būtų tada prarastos, ir išaugtų silpna karta."

Toliau nurodoma, kad Leibnitz, Voltaire, Rousseau, Lessing, o svarbiausia Kant, "kuriais pasiremia taikos šalininkai", buvo amžinosios taikos šalininkai, tačiau Tacitas ir Hegelis "perspėjo, kad per ilga taika pakrikdo žmoniją". Pagaliau paduodami Moltkes sprendžiamieji žodžiai,

kurie primeta vokiečių karininkams neišvengiamą būtinumą: "Amžinoji taika yra svajonė, o be to, negraži svajonė ("nicht schoen"). Karas — vienas iš Dievo sutvertos pasaulinės tvarkos elementų. Žmonių kilniausi savumai išsivysto karo metu".

Galima, žinoma, būti vienokios ar kitokios nuomonės dėl amžinosios taikos, tačiau ne tai yra svarbu. Įdomu, kad vokiečių kariai buvo auklėjami tokioje dvasioje, kad karas, laikas nuo laiko, yra neišvengiamas ir naudingas, jeigu norima, kad tauta neišsigimtų, kad karas yra geras ir garbingas (suprask, kad karas turi būti trumpas, linksmas ir baigtis pergale).

Tokiu būdu vokiečių karininkai turėjo norėti karo, nes kas gi nenorėtų, kad jo tauta būtų dvasiškai ir fiziškai stipri ir pajėgi, kas nenorėtų, kad "išaugtų stipri karta"; ir kas pagaliau nenorėtų, kad būtų sudarytos tokios aplinkybės, kurios "išvysto kilniausius žmonių savumus". Juo labiau, kad tai yra "vienas iš Dievo sutvertos pasaulio tvarkos elementų."

Jei sakoma, kad vokiečių karininkija niekada nebuvo militaristinė ta prasme, kad karas yra kažkas gero ir pageidautino, tai aiški netiesa. Čia paduotos ištraukos nusako anų dienų oficialų nusistatymą ir pažiūras. Žinoma, galima tvirtinti, kad tai buvę seniai, kad nuo to laiko daug, jei ne viskas, žymiai pasikeitę, kad vokiečių kariai per paskutinį laiką daug ko yra pasimokę. Bet kas gi gali tatai užtikrinti?

Tas, kuris anais laikais turėjo, pvz., 20 metų ir kuris toje dvasioje buvo auklėjamas, šiandien turi 60, vadinasi, dar gyvas ir gali veikti. Be to, jis turėjo ir savo šalininkų. Karinės tradicijos yra nepaprastai pastovios ir gajos. Guderianas, kuris nėra vienintelis, čia yra tikras įrodymas, kad tokio tipo vokiečiai dar nėra išmirę. O po Pirmojo Pasaulinio karo toji dvasia ištikrųjų ar buvo taip jau pranykus? Ar nacių pasaulėžiūra nėra tai senajai dvasiai gimininga?

Nacių literatūroje sutinkame taip pat gana įdomių minčių, kurios mūsų gvildenamąjį klausima patvirtina. Štai, Klaus enciklopedija, 1305 psl. "Recht" — teisė: "Gesetz ist Plan und Wille des Fuehrers, des Fuerers Wille Ausdruck des Volksempfindens. Recht ist was dem Volke dient; Unrecht was dem Volke schadet" — "Teisė — tai Fuererio planas ir noras, Fuerer'io noras yra tautos jausmo išreiškimas. Teisė yra tai, kas tautai naudinga, neteisybė gi tai, kas tautai žalinga."

Gal kam nors atrodys, kad ši ištrauka mažai susijus su čia nagrinėjama tema. Manau, kad ne visai. Redakcijoje, žinoma, didelis skirtumas, bet esmėje? Anais laikais karas buvo gerbiamas, nekonkretizuojant jo tikslo, jei taip galima pasakyti, dėl ideologinių samprotavimų. Toliau klausimas vystėsi normaliai, tam ideologiniam pagrindui buvo duotas visai realus tikslas, nes žodžiai "kas tautai naudinga" gali būti ir yra be galo plačios apimties. Svetimų žemių užgrobimas, svetimų tautų pavergimas ir jų turto pasisavinimas — viskas yra, be abejojimo, savai tautai naudinga ir todėl "teisė" pagrįsta. Tačiau aišku, kad kaimyninės tautos, kurioms tos vokiečių tautos aspiracijos yra taikomos, negali geruoju su tuo sutikti. Vadinasi, reikia pavartoti jėgą, reikia juos priversti tą "teisės" aiškinimą priimti. Kaip matome, ir čia toji senoji dvasia "stipresnio teise" paremta.

Tenka prieiti šių išvadų: 1) nacių "tautai naudingumo" ideologija yra logiškas anų laikų ideologijos tęsinys. Todėl šios ideologijos pagrindai yra vokiečiams, taip ir vokiečių kariams, būdingi, ir 2) laikotarpis, turėjęs sudemokratinimo keliu vokiečių karininkų nusistatymą pakeisti, žymiai sutrumpėja: vietoje 40 metų lieka tik 10.

Ar tas toks trumpas laikas galėjo taip kardinaliai vokiečių nusistatymą pakeisti — yra neaišku, tačiau nuo to gali priklausyti tolesnis pasaulio likimas. Gal, o gal ir ne.

Ir vis dėlto vokiečių apginklavimas yra neišvengiamas, nes bolševikų pavojus čia pat gresia, tačiau mums šiuo klausimu būti dideliais entuziastais — neverta.

Kada šis straipsnis buvo jau parašytas, teko skaityti Eltos biul. šiuos būdingus žodžius: "Tarp vokiečių pabėgėlių vis daugiau girdėti balsų, pasisakančių už "prūsų dvasios" atgaivinimą. Už jį pasisako Vak. Vokietijos fed. parlamento narys dr. E. Mende, parlam. pirm. dr. Ehlers, min. W. Kraftas ir kt. "Prūsiška galvosena" ypač atspindi prof. Goetzo von Selle išleistame "Prūsų brevioriuje". Ar tai nėra aiškus mano išvedžiojimų patvirtinimas?

Juozas Mikštas

BALADĖ APIE ŽIBUTĘ

Upė po ledu dar guli,
Žemėj — mylima motulė.
O daluže, o dalele,
Kas tave palengvint gali?

Žemė po sniegu dar dūsta,
Žiema raukia veidą rūstų.
O naktis ilga be galo
Laimės ilgesiu apsalo.

Pamotėlė - raganėlė
Su aušra mane prikėlė,
Ir padarius miną suktą,
Liepė upėj žlugti žlugtą.

Paupy saulutė kilo,
Paupy prie žalio šilo,
Kai atjojo, atbildėjo,
Bernužėlis žirgu - vėju.

Ir man tarė žodį meilų:
— Man tavęs gaila.
Savo darbą atidėjus,
Sėsk ant mano žirgo - vėjo.

Sėsk ant žirgo, mėlynake.
Ir tegu skubiai jis lekia
Į turtingą mano dvarą,
Kur bus linksma, kur bus gera.

Pamotėlė - raganėlė
Baisią pūgą tuoj sukėlė:
Linko pušys žalio šilo,
Debesys audringi kilo.

Nė užsėsti nebespėjau
Ant šaunaus to žirgo vėjo,
Kaip staiga jisai sužvingo
Neramiai ir sielvartingai.

Laužė ledą rūsti upė.
Žirgas slydo, žirgas klupo.
Ir nukritęs bernužėlis
Niekad jau nebesikėlė.

Vėl aš palikau našlaitė,
Nelaiminga ir bekraitė.
Sunkų darbą dirbsiu vėliai
Pamotėlei - raganėlei.

Kai dangus kiek prasiblaivė,
Pasirodė upės deivė.
Ir pagailo jai našlaitės,
Nelaimingos ir bekraitės.

Vedė ją į savo dvarą,
Kurs bangose upės šnera...
O kai kovo vėjai pūtė —
Krante kalėsi žibutė.

Ir kasmet ji pirmutinė
Skelbia žemei džiugią žinią,
Kad pavasaris artėja,
Kad atjoja žirgu vėjo...

LIETUVOS RAITININKAI PARADO METU

MANO KELIAS Į SAVANORIUS

JURGIS KIAUNĖ

Jurgis Kiaunė

1918 metų gruodžio mėn. Vilniuje įvyko Lietuvių mokytojų konferencija. Aš atstovavau Ukmergės katalikams mokytojams. Ir nežinia kuo ji būtų pasibaigusi, jei ne lenkų legionierių įsikišimas. Vienas mokytojas (dabar pulkininkas) kvietė vyrus liautis ginčytis ir stoti Lietuvos kariuomenėn. Dalis vyrų paklausė. Jų tarpe buvau ir aš. Nuvykome komendantūron užsirašyti savanoriais. Po didelių ceremonijų Vilniaus komendanto adjutantas Petras Gužas pranešė mums, jog galima matyti Liudą Girą.

Naujų Metų išvakarėse sostinėje jautėsi įtempta nuotaika. Ypač vokiečiai buvo kažko susirūpinę. Gatvėse švaistėsi daug legionininkų. Jie dar nebuvo pilnai uniformuoti. Gatvių kampai buvo nuklijuoti plakatais: — Lietuvos Taryba kvietė savanorius, lenkai šaukė į legionus. Buvo dar plakatų, kviečiančių į lietuvių baltgudžių diviziją.

Didžiulis sprogimas Šv. Jurgio prospekte sudrumstė mokytojų konferencijos ramumą. Po kelių minučių į lietuvių gimnaziją, kur mes posėdžiavome, įsiveržė keliolika ginkluotų vyrų ir sukomandavo: "Ręce do gury!" (Rankas aukštyn). Paaiškinus, jog čia ne kariai ir ne revoliucionieriai, bet mokytojai lietuviai, įsibrovėliai legionininkai, apčiupinėję visiems kišenes, ar nėra ginklų, tuojau liepė išsiskirstyti namo. Jie pranešė, jog legionininkai sėkmingai baigė nuginkluoti vokiečius. Namo reikėjo eiti Šv. Jurgio prospektu į Aušros Vartų gatvę Nr. 12, kur buvome apsistoję. Prie kiekvieno skersgatvio buvo ta pati istorija: "Stoj! Ręce do gury!"

Prie katedros stovėjo arti eskadrono uniformuotų raitelių ir kūreno ugnį. Prie skersgatvių buvo išstatyti kulkosvaidžiai. Gatvėmis vaikščiojo ginkluoti mokinių ir kitų vaikėzų patruliai.

PASTUCH, BLAZEN, PIEMUO

Drauge su Lietuvos Taryba paskutiniu traukiniu išvažiavau iš Vilniaus į Kauną. Čia dar nieko ypatinga nebuvo—vokiečiai tebeviešpatavo. Grįžau namo į Aukštuosius Kaplius. Apie mokyklos darbą jau nebegalvojau. Trys Karaliai. Šėtoje didelė šventė. Klebonas kun. Tilvytis pranešė per pamokslą, jog mokytojai J. Kiaunė ir E. Požėla darysią viešą pranešimą. Mitinge aš turėjau kalbėti pirmas, o Požėla antras. Po to aš turėjau kviesti savanorius, o jis užrašinėti.

Po pamaldų užlipau ant aukštos šventoriaus tvoros ir pradėjau. Veidas ir ausys tartum ugnyje degė, širdis smarkiai plakė, visas buvau lyg ne savo kailyje. Raginau ir kviečiau stoti į savanorius. Nuolatos girdėjau siunčiamus iš minios pasityčiojimus ir paklausimus:

—Pastuch, blazen, piemuo, — girdėjosi iš vienos pusės.

—O iš kur imsite pinigų ir ginklų, narsūs kariautojai? — klausė kiti. — Gana jau kariauti ir be reikalo lieti kraują!

—Ir prie ruskio gera buvo gyventi, — kalbėjo dar treti.

Pavargęs ir užkimęs ėmiau dairytis, kur mano draugas. Bet jo jau nebebuvo. Jis besiklausydamas sušalo ir nuėjo klebonijon šiltos arbatėlės išgerti. Mitingą teko vienam baigti.

Kai aš ėmiau kviesti savanorius drauge su manimi eiti, tai apie mane beliko tik moterėlės ir seniai. Jauni pasitraukė toliau iš akių. Pagaliau kažkas nustūmė mane nuo tvoros, ir aš atsidūriau juokaujančių aplenkėjusių šėtos gyventojų minioje. Įvairūs pajuokos žodžiai mano adresu biro, kaip iš rago. Bet, vis dėlto atsirado keletas vyrukų, kurie pasižadėjo su manimi vykti savanoriais. Jų tarpe buvo Stasys Kabecys.

GRAUDINGAS ATSISVEIKINIMAS

Važiuoti į Kauną nebuvo prasmės, nes ten nieko dar nebuvo. Ukmergės rajone jau buvo pasirodę bolševikų žvalgai. Dūmėm į Panevėžį, kur manėme surasti mūsų savanorių būrį. Bet pasirodo, savanoriai jau sausio mėn. 7 d. buvo apleidę Panevėžį. Mes juos susitikome ir prisidėjome Truskavos miestelyje. Apsistojome Okainių kaime pasilsėti. Svetingi okainiečiai vaišino mus alučiu. Čia prie mūsų prisidėjo vyrų būrelis su mokytojais Juozu ir Jurgiu Gegžnais pryšakyje.

Išvykstant įvyko graudi ir jaudinanti scena. Kaimo mergelės ir mokiniai verkė: vieni savo mylimųjų bernelių, o kiti savo brangių mokytojų. Karštos atsisveikinimo kalbos:

—Sudiev, mergelės! Mes einame ginti savo krašto laisvės, — šaukė vieni.

—Sudiev, vaikeliai! Mes jus mokėme, jog reikia mylėti gimtąjį kraštą, — kalbėjo mokytojai savo mokiniams. — Dabar mūsų Tėvynei reikia nebe žodžių, bet darbų. Jūsų mokytojai parodys jums, kaip reikia mylėti ir ginti savo šalį.

—Sudiev, sudiev! — verkė ir visas kaimas.

Aušt aušrutė, tek saulutė.
Laikas, laikas išvažiuoti,
Dar man miela čia pabūti . . .

Suskambo išvažiuojančių daina. Suprunkštė bėriai, sugirgždėjo po rogėmis sniegas, ir po kelių minučių viskas dingo tamsoje . . .

— . . . laikas, laikas išvažiuoti . . . — atsimušė tolstančių dainos aidas į kaimo trobesius ir pranyko.

Šalta, žvaigždėta naktis. Sniegas girgžda. Garuoja sušilę arkliai. Nuovargis ir miegas ima savanorius. Bet ar yra kliūčių, kurių nenugalėtų tvirtai pasiryžę jaunuoliai! Nėra!

Štai jau ir Šėta. Surinktos neraminančios žinios neleido čia ilgiau apsistoti. Nakvynė Aukštųjų Kaplių sodžiuje. Štai ir Kėdainiai, mūsų atramos taškas.

AISTRINGAME GINČE SU BOLŠEVIKŲ KOMISARU

Aš jau tikras savanoris — raitas ir su vokišku karabinu. Mobilizavęs iš sulenkėjusio dvarininko arklį, skubėjau prie būrio. Jodamas pro Šėtą, užsukau pas kleboną. Vakarieniavo savieji ir kažkoks nepažįstamas pakeleivis. Iš karto jis man pasirodė įtartinas. Apsirengęs odine "kurtka" ir labai kalbus.

Bevakarieniaujant, nežinodamas su kuo turiu reikalo, įsileidau su juo į smarkų ginčą dėl "Rusijos rojaus" ir jo patiektą Kapsuko manifestą sudraskiau.

—Kapsukas yra didžiausias mūsų tautos niekšas ir išdavikas! — sušukau perpykęs.

Mūsų ginčas vos nesibaigė peštynėmis. Nuo jų apsaugojo tik vikaro Kapočiaus taktas:

—Būk atsargus, — tarė jis man, išsivedęs į prieangį. — Tai bolševikų komisaras žvalgas,— Jonas Bikelis.

Tai išgirdęs, net suvirpėjau ir nepajutau, kaip griebęs karabiną ir stipriai jį suspaudęs, atsidūriau prie valgomojo durų.

—Nedaryk klebonijoj, mūsų akivaizdoje triukšmo, — šoko mane prašyti kun. Kapočius. — Vėliau jie mums visiems gali labai atsiskaityti.

Grįžęs tęsti vakarienės, lioviausi šiek tiek jam prieštaravęs ir ėmiau jį įkalbinėti nenakvoti čia klebonijoj, nes nepatogu, o geriau eiti į valsčių. Pasisiūliau jį ir palydėti. Bet jis, matyt, suprato ir nujautė mano mintį ir nieku gyvu su manim nėjo. Parvykęs į būrį papasakojau, ką buvau matęs Šėtoje.

KUO PASIBAIGĖ MŪSŲ ŽVALGYBA

Rytojaus dieną, sausio 13, mes, trys raiteliai, buvome pasiųsti žvalgais į Šėtą. Atjoję į Aukštuosius Kaplius, paklausinėję, kas girdėti, nusprendėm visi trys Šėton nejoti. Mano du draugai — Daunoras iš Molainių kaimo ir kitas, kurio pavardės neatsimenu — buvo silpniau apsiginklavę: vienas turėjo naganą, o kitas mauzerį su keliais šoviniais. Dėl savo silpno ginklavimosi jie pasiliko Aukštųjų Kaplių sodžiuje, o aš, kaip ietinis ir, be to, Šetos valsčiaus milicininko uniformoje, nuėjau į Šėtą.

Miestelyje buvo ramu. Užėjęs klebonijon radau V. Gintautą ir E. Požėlą, kurie sakėsi kartu su manim vyksią savanoriais.

—Bolševikai Šėtoje! — mums ramiai besikalbant, sušuko staiga į kambarį įšokęs vargoninkas.

Ši žinia visus kaip perkūnas trenkė. Akimirksniu kambarys ištuštėjo. Kas daryti? Manoji uniforma (raikštis ant rankovės) padrąsino mane, ir aš išėjau į miestelį.

Turgavietėje stovėjo 9 raiti bolševikai. Vienas iš jų sakė susirinkusiems žydeliams prakalbą ir dalino atsišaukimus. Žvalgų tarpe pamačiau komisarą Bikelį. Apsigrįžęs pasitraukiau nuo būrelio, nes nenorėjau, kad jis pažintų. Pamažel pro kapines nuėjau Kėdainių link. Vos tik dingęs iš jų akių, pasileidau, kiek tik kojos neša, bėgti.

Už miestelio sutikau bevažiuojantį į Šėtą žmogų.

—Miestely bolševikai, — tariau aš jam. — Jei nenori turėti nemalonumų, — grįžk atgal.

Žmogelis paklausė ir grįžo, o aš įsikabinau į jo roges.

BOLŠEVIKŲ KAPOJAMAS, SPARDOMAS, MUŠAMAS

Pasiėmęs Aukštuose Kapliuose savo draugus, skubiai grįžau į Kėdainius. Čia risčia, čia šuoliais jodami, ir vis dairydamiesi, kiek galėdami, skubėjome. Arkliai sukaitę garavo.

Jau ir Kėdainiai nebetoli. Matyti bažnyčios stogas. Mes jau prie Kolupių kaimo. Sulaikęs arklius, nusėdome ir eidami šnekučiuojame.

—Stoj, stoj!—staiga pasigirdo iš miško šauksmas, ir suaidėjo keli šūviai. Priešintis negalėjome. Reikėjo bėgti. Šokome ant arklių ir, kiek arklių kojos įkabina, pasileidome Kėdainių link.

Tik 5—10 minučių tereikėjo, ir mes būtume Kėdainių priemiestyje. Bet įvyko kitaip: mano arklys buvo menkesnis, ir aš likau užpakaly. Kulipkos zvimbė. Iš užpakalio, ne savo balsu rėkdami ir šaukdami, vijosi bolševikai. Nelaimei arklys suklupo, ir aš nusiritau per galvą žemėn. Prišokęs prie manęs bolševikas kirto kardu per pečius. Susmukau, bet, staiga pašokęs, ėmiau sukinėtis prieš jo arklio galvą, kad negalėtų man kirsti. Tuo metu prijojo antras ir atstatė į mane šautuvo vamzdį. Aš sumišau ir atsigręžiau į jį. Keli pirmojo kardo smūgiai, ir aš gulėjau kraujuose. Bet raudonarmiečiams to neužteko: vienas, nušokęs nuo arklio, spardė mane kojomis, o kitas plūsdamas mušė kazokiška nagaika, dar kiti gaudė po lauką mano arklį. Pyktis ir kerštas degė manyje. Skausmo nė nejutau.

—Užteks! Teima jį velniai! — keikėsi bolševikai. — Padvės šis prakeiktas baltgvardietis.

—Paimkime jį su savim, — pasiūlė vienas iš mano žudikų, bet kiti atkalbėjo, sakydami, jog neturėsią kur mane dėti. Be to, ir prasmės nesą, nes gyvo iki Šėtos nenugabensią. Pakeliui padvėsiąs.

Ilgiau gaišti prie Kėdainių, dviem jų priešams pabėgus, matyti, ir bolševikai nedrįso. Užtektinai prisikeikę ir pasigavę mano arklį, nujojo atgal į Šėtą.

Bandžiau keltis ir eiti į Kolupių kaimą. Deja, kojos nebeklausė. Jaučiau nepaprastą skausmą ir karštį. Pamačiau, jog mano rankos visos kraujuotos ir labai sutinusios.

IŠ MIRTIES NASRŲ IŠGELBĖTAS

—Mirtis — dingtelėjo mano galvoje, ir gyvenimas, kaip kino filma, kiek siekė mano atmintis, prabėgo ties mano akimis. Prisiminė net dalykai ir atskiri asmenys bei žodžiai, kurie jokios reikšmės mano gyvenime neturėjo; ir visa tai taip vaizdžiai pamačiau, tarsi tas viskas tik vakar buvę. Atsiminiau savo motiną, namiškius ir draugus. Gailestis suspaudė mano krūtinę, pasidarė karšta, pagaliau gera, akyse tamsu, ir aš netekau sąmonės.

Kažkokie balsai pažadino mane. Atidaręs akis, pamačiau nepažįstamą vyrą. Gerklę kažkas degino. Matyti, tas vyriškis su degtine mane gaivino.

—Palikim jį ramybėje ir greičiau važiuokime namo, — ragino jį lenkiškai jo moteris.

—Jėzus Marija. Negaliu aš jo šičia sužeisto palikti, — irgi lenkiškai kalbėjo susijaudinęs vyras. — Aš pats buvau japonų kare sužeistas ir žinau, ką tai reiškia, — vis kartojo žmogelis ir savo nepertvirčiausiomis rankomis grabaliojosi apie mane.

Šio geradario dėka atsidūriau Kolupių kaime. Suėję vyrai siūlė išgerti samagono, o moterys virė ramunėlių ir šildė vandenį žaizdoms mazgoti. Sutinusios rankos neleido nusivilkti drabužių. Teko siūles ardyti. Sustiprinę ir aptvarstę žaizdas, paguldė ant patiesto šiaudų kulio. Išvargintas užmigau.

Karštis ir skausmai vargino mane. Negalėjau užmigti, bet džiaugiausi, jog dar gyvą paliko. Smarkus bildesys į duris ir elektros lempučių šviesa į langus baisiai mane išgąsdino.

—Na, dabar tai jau galas, — pamaniau sau.— Bolševikai atvyko manęs pribaigti ar gal su savim išsivežti. Tik vardu pašauktas atsiliepiau ir pamačiau savųjų draugų veidus. Mane apėmė neapsakomas džiaugsmas.

Vidunaktį aš jau buvau Kėdainių ligoninėje. Daktaras Jarašius susiuvo man žaizdas.

KELIONĖ BUVO VARGINGA...

Naktį atvykę draugai: Kazys Kubilius, Mikoliūnas ir kiti pranešė liūdną žinią, kad jie iš Kėdainių tuojau atsitrauksią. Prašiau jų manęs nepalikti. Pažadėjo.

Rogėse, patalinėmis apklostytas, važiavau kartu su besitraukiančiais savanoriais. Matyt, mano būta užmigta ir pabudau vos tik Kruopių kaime. Gulėjau rogėse, o du palydovai; Ropė ir Strikulys sėdėjo gale kojų. Kieme, kur pagaliau ap-

sistojome, susirinko būrelis smalsuolių pažiūrėti, kas tas sužeistasis ir kaip atrodo. Prie rogių stovėjo milžinas ir, akis įbėdęs, žiūrėjo į mane. Aš, pažinęs jį, neišlaikiau jo žvilgsnio ir šūktelėjau;

—Margi, Margi! — Tai tu!

—Taip, — atsakė, vis dar stebėdamas milžinas — Tai aš Panevėžy vaidinau Pilėnų kunigaikštį. Ten buvo vaidinimas, o dabar čia tikras gyvenimas.

Tai taręs pasitaisė ant peties šautuvą, kuris tokio vyro rankose atrodė tarsi žaislas, kariškai išsitiesė ir nuėjo.

Tai buvo panevėžietis Balcas, kadaise gyvenęs Amerikoje.

Savanorių būriai, gavę iš Kauno ginklų, rengėsi grįžti atgal į Kėdainius, o mane su palydovais išsiuntė į Kauno ligoninę.

Kelionė buvo varginga; šalta, kelias blogas. Bet mano geri palydovai vis dėlto gyvą atvežė į Kauną.

Kelionėje beveik kiekviename kaime apsistodavome pailsėti ir sušilti. Kadangi aš vaikščioti negalėjau, tai "šildžiausi" ore ant rogių. Mano palydovai tuo metu kaime darė kratą, ieškodami bravorėlio, iš kurio galima būtų gauti samagono sužeistajam šildyti. Kadangi aš šildomo skystimėlio negėriau, tai mano palydovai su malonumu išgerdavo jį už mano sveikatą.

Šiltai ir geroje nuotaikoje važiavome į Kauną. Bet jei dar būtų 3—4 valandos kelionės, tai mano palydovai tikriausiai būtų mane nuvežę pas Abraomą . . .

VARGAI IR MIESTO LIGONINĖJE

Kaune dar nebuvo nei karo, nei Raudonojo Kryžiaus ligoninių. Pavežioję mane apie trejetą valandų po Kauną, nugabeno pagaliau į miesto ligoninę ir ten, per prievartą paguldę, paliko. Kauno miesto ligoninė vokiečių karo vadovybės buvo perduota miestui. Vyriausias gydytojas buvo žydė.

Jaunystė ir įgimta sveikata, net ir taip gydant, leido man atsikelti. Po mėnesio aš, lazda ramsčiuodamasis, su aptvarstyta ranka, nuėjau Kauno komendantūron ir pareiškiau, kad miesto ligoninėje daugiau būti negaliu.

Mane paskyrė prie komendantūros kuopos. Čia jau buvo visai kitoks gydymas; ir kava su cukrumi, o kai kada ir su marmeladu, ir sriuba su mėsa, o prorečiais ir košė. Bet svarbiausia — kuopoje buvo ambulatorija, kurią vedė gydytojas Petraitis.

PROPAGANDA ŠALTAME KARE

Andrius Gintautas

Propaganda pigesnis ginklas, nei karštojo karo ginklai; jis yra svarbus ir turi būti panaudotas tinkamu būdu, laiku ir savo vietoje. Ne gi atvirai meluosi, nieks tada netikės, — propaganda turi būti atmiešta su teisybe. O jeigu jos ir nėra, ji neturi būti lengvai surasta. Ji panaudotina ir tada, kada jau ir be jos žmonių nervai įtempti ir žūtbūt norima išlaikyti taiką, ar daryti nuolaidų. Ji turi būti panaudota ten, iš kur arčiau pasiektų žmonių masę, sukeltų didesnį įspūdį. Jos pagrindas — parodyti savo stiprybę ir priešo silpnybę.

Meistrai šioje srityje — rusai. Kai po antrojo pasaulinio karo santykiai tarp vakariečių ir rusų pradėjo irti, o amerikiečiai žavėjosi savo atominių bombų gamyba, Molotovas puse burna vienoje konferencijoje prasitarė: rusai turi irgi pasigaminę atominę bombą biliardo rutulio dydžio ir 80 km diametru naikinamosios galios. Tokios bombos amerikiečiai neturėjo. Bet jie ne taip drąsiai besidžiaugė savo atominėmis bombomis.

Pereitų metų rudenį užvirė diplomatinė veikla dėl konferencijos Vokietijos reikalais. Rusai sutiko dalyvauti ir paskyrė vietą bei laiką. Tuo pat metu prezi-

dentas Eisenhoweris pasiūlė bendradarbiauti atominės energijos išnaudojime. Ir čia rusai sutiko. Bet po savaitės, kai Molotovas pranešė Amerikai apie Rusijos sutikimą derėtis dėl bendradarbiavimo atominės energijos išnaudojimo ir prieš 28 dienas prieš Berlyno konferenciją, tai yra gruodžio 28 dieną, prabilo per radiją apie atominius ginklus gen. ltn. Piotr Kapica iš Magadan. Jis tekalbėjo tris minutes.

KAS TAS PIOTR KAPICA?

Kapica—59 m. amžiaus,—caristinės Rusijos generolo sūnus, pabėgęs 1920 m. iš gimtojo Leningrado į Angliją, ir ten su laiku tapęs garsaus anglų atomų tyrinėtojo lordo Rutherfordso bendradarbiu. Kai Kapica atomų tyrinėjimo srityje buvo jau pagarsėjęs, Stalinas pakvietė jį atvykti į Maskvą. Bet nesiryžo jaunasis mokslininkas. Pagaliau, kaip pats sako, žmonos išsiilgimas tėvynės jį nugalėjo ir jie išvyko į Maskvą — į mokslinį sambūvį. Ko bijojo, tai ir įvyko. Stalinas nebeleido grįžti į Angliją.

Anglijos premjeras Baldwin siuntė Stalinui telegramą, prašydamas leisti grįžti Kapicai, bet Stalinas juokaudamas, girdi, atsakęs: "Siųskit mums Rutherfordą, tai grąžinsim Kapicą". Esą Kapica metus sėdėjęs viešbutyje ir iš kambario nebuvęs niekur išleistas. Tuo būdu pasipriešinimas buvęs palaužtas ir jis pradėjęs dirbti atominės energijos tyrinėjimo srityje. Kaip toli jis pažengęs ir ką pasiekęs — nežinia. Žinoma tik, kad Kapica viename 1942 m. rašinyje yra aprašęs esmines ypatybes atominės bombos, vėliau numestos ant Hiroshimo ir kad 1945 m. taigi vis dar prieš Hiroshimo bombardavimą, yra skaitęs paskaitą apie atominę strategiją generalio štabo kursuose. Savo tyrinėjimams karo metu daug pagelbos gaudavęs iš Amerikos, nors tai niekur neskelbiama. Amerikos War Production Board'e (WPB) nuo 1943 m. sėdėjo rusų šnipas Victor Perlo. WPB parūpino medžiagų Amerikos atominių bombų dirbtuvėms Alamoje. Perlo Alamos dirbtuvių paslaptis išduodavęs rusams. Ir Albertas Einšteinas— jau po Hiroshimo bombos — pareiškęs, kad ši bomba esanti tik viena iš galimų atominių ginklų, girdi, Kapica tiriąs visai ką kita.

Ir štai šis Kapica 1953 m. gruodžio 28 d. prabilo per radiją. Pokalbis maždaug toks: pranešėjas paprašė draugo gen. ltn. Kapicos kai ką pasakyti naujiesiems metams. Kapica pareiškė džiaugiąsis, kad po daugelio metų tyrinėjimų galįs pagaliau praktiškam darbui atsiduoti. Ką reiškia atominių bombų gamintojui "praktiškas darbas" — nepasakė. Baigdamas apie save pasakoti, pareiškė, jog turįs vilties, kad jam priklausančių nuklearinių kariuomenės junginių niekada nereikėsią pavartoti. Atrodo, kad tai nereikšmingas pasisakymas, tačiau yra kitaip.

Visų pirma jis čia iškyla jau karininko laipsnyje — generolas leitenantas, o apie tai vakarų mokslininkai ligi šiol nežinojo. Antra, kalba "nuklearinius" kariuomenės junginius, o tai reiškia, jog rusai turi specialinių kariuomenės junginių. Nebūtina, kad jie turi būti tik atominėmis bombomis apginkluoti, jie gali turėti ir kitokio pobūdžio ginklų. Be to kalbėta iš Magadan. Magadan miestas prie Ochotskos jūros, maždaug vidurkelyje tarp Behringo sąsiaurio ir Vladivostoko, taigi ten, kur Azija betarpiai susieina su Amerika. Neseniai Magadan buvo paskelbtas autonomine karo apygarda, vadinasi, nepriklausanti Tolimųjų Rytų kariuomenės štabui. Jeigu dar priimsim dėmėsin, kad atominių ginklų bandymo poligonas neseniai buvo perkeltas iš Kaspijos stepių į rytų Sibiro šiaurę — Vrangelio salą ir žemės ruožą prie Lediniuotojo vandenyno prieš tą salą, — matysim, kad Magadano karo apygardai priklauso visa rytų Sibiro šiaurė. O tai rodo, kad rusai savo atominius karinius dalinius laiko prie pat Amerikos slenksčio.

VRANGELIO BROŠIURA

Kitas propagandinio ginklo šūvis buvo paleistas tuo pačiu metu iš Maskvos. Kariškojo skyriaus Valstybės Leidykla pereitų metų pabaigoje išleido 41 puslapio plk. T. U. Vrangelio brošiūrėlę apie Amerikos tankus. Autorius tiksliai aprašo tų tankų gamybą, apginklavimą jais savo ir NATO kariuomenių dalių, tankų trūkumus ir išėmimą jų iš apyvartos. Jis atskleidė tai, ką amerikiečiai žinojo, bet neskelbė. Jo išvados: Atlanto organizacijos kariuomenės neturi moderniškų sunkiųjų tankų. Serijinė Amerikos tankų T 43 gamyba, paaiškėjus jų trūkumams, yra sustabdyta nuo pereitų metų, o išduotieji šios rūšies tankai kariuomenės dalims yra vėl išimti iš apyvartos ir paversti į laužą. Bet ir amerikietiškieji vidutinio sunkumo tankai M 47 ("Patton"), kuriais apginkluotos Atlanto pakto kariuomenės, esą tik naujais dažais apdažyti laužai.

Tariamasis pulk. Vrangelis aprašo smulkiai "Platton" tankų detales, lyg jis stovėtų Amerikos tankų gamybos dirbtuvėse su brėžiniais rankose. Jis nurodo, kad vienuolika tų tankų dalių, pagamintų 1951 ir 1953 m. buvo pagaminta iš žaliavos, neatatikusios Amerikos Ginklavimo įstaigų nustatytoms kondicijoms. "Patton" tankų gamyboje plieno tipai SAE 8620 buvę tik su 0,55% nikelio lydiniu pagaminti, tuo tarpu kondicijose buvę numatyta plieno tipui SAE 4620—1,83% ir SAE 4820—3,5% nikelio.

Su šitais vidutinio tipo M 47 standartiniais tankais yra apginkluotos Prancūzijos, Belgijos, Olandijos, Danijos, Italijos, Portugalijos, Jugoslavijos ir Turkijos kariuomenės. Ir vokiečių divizijoms to pačio tipo tankai numatyti.

Pirmasis triukšmas dėl M 47 tankų kilo pernai lapkričio mėnesyje, kai Ispanijos karo ministerija atsisakė priimti tankus dėl jų netinkamumo.

Amerikos Ginklavimo įstaiga tuo tarpu paskelbė, kad nikelio nuošimtį sumažinti plieno tipui SAE 4620 buvo laikinai gamintojams leista, nes tuo laiku pasireiškęs nikelio trūkumas (tuo tarpu automobilių gamyboje nikelio taupymas nebuvęs panaudotas). Amerikos įstaigų "Patton" tankų įvertinimo aktuose tariamasis pulk. Vrangelis randa užfiksuota: "Ginklų dirbtuvės ir gamintojai žino, kad atskiros (tankų) dalys yra pagamintos su silpnesniu nikelio nuošimčiu, negu kondicijos leidžia. Dėl politinių motyvų buvo reikalas kuo skubiausiai kariuomenės dalims tankų tiekti, negu laukti reikalingųjų pagerinimų."

Dabar, kai sunkiojo tipo ir kai vidutiniojo tipo tankų gamyba sustabdyta, amerikiečiai pradės serija gaminti kitus, pagerintus tankų tipo M 48. Ekspertų nuomone, kol Amerikos kariuomenė bus naujais tankais apginkluota, truks nuo dviejų su puse ligi keturių metų. Tik po to galėsiančios gauti ir Atlanto pakto kariuomenės naujųjų tankų, o ligi to laiko turėsiančios apsieiti su senojo tipo tankais. Išvada: su šiais tankais jos prieš rytų bloką neatsilaikytų.

Į šiuos rusų propagandos šūvius atsakė vakariečiai savo šūviais. Atlanto pakto kariuomenių vyriausiojo štabo žmonės spaudoje paskelbė džiaugsmą, kad šiandien Atlanto pakto kariuomenės ir be vokiečių karišķųjų kontingentų esančios pajėgios atmušti rytų bloko kariuomenę. Prieš 3 metus vakariečiai dar buvę silpni, tačiau šiandien tiek kariuomenių organizacijoje, tiek ir materialiniuose ištekliuose, nebepalyginamai sustiprėję.

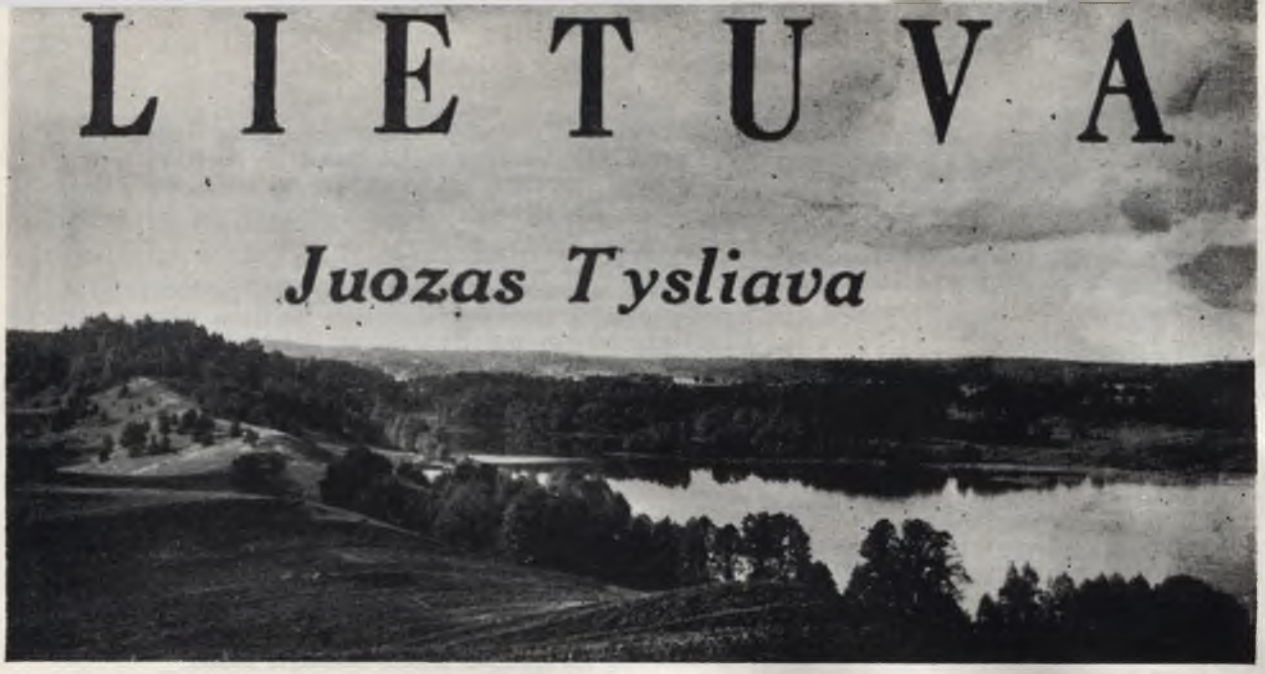

Ir burtais to jum niekas neišburtų,
Ką aš mačiau — mačiau akim gyva.
Aušros keliais sugrįžo laimės kurti,
Paparčio žiedą radus Lietuva.

Tai kas, kad jai nekrovė niekas kraičio —
Už tai dabar, kaip rojaus obelis,
Žemaičiais, kapsais, dzūkais ir aukštaičiais
Žydės Neries ir Nemuno šalis.

Tai kas, kad kulkos jai per širdį ėjo
Kerštu liepsnojančios kovos aidu.
Tada ir dalgis pievoje žvangėjo
Pjovėjo rankose aštriu kardu.

Nejaučia laimės, vargo nepasvėrę,
Neverkę, niekad nesijuoks linksmai.
Tenai, kur brolių kraujas įsigėrė,
Plyta po plytos stiebėsi namai.

Dangus — jisai tėvynei auksu lijo,
Sidabras tirpo vasaros laukuos.
Taip klesti saulėje vandens lelijos,
Taip leipsta nuotaka baltuos šilkuos.

Kur jūra žarsto gintarą ir smėlį,—
Šaly Vištyčio, Vievio, Zarasų,
Dainavo miestai, vėliavas iškėlę,
Dainavo vyrai pergalės balsu.

Visi dainavo, krykštė, kad nelaimės
Ranka jau niekad jųjų nepalies.
Tos upės — jos ramiai tekės pro kaimus
Sparnais malūnų skrendančios šalies.

Ir burtais to jum niekas neišdrįstų —
Ką aš mačiau tada akim gyva:
Sukniubo stumdoma Golgotos Kristum
Žemaičių, kapsų, dzūkų Lietuva.

Nelaisvės pragaras, sparnus pakėlęs,
Slinkte atslinko iš rytų šalies.
Ir kartais rodosi, kad jo šešėlis
Visus, visus, net mirusius, palies.

Dabar tenai nakčia, kaip maro metais,
Tiktai kur-ne-kur spinkso žiburiai.
Išalkęs slibinas ten suka ratą,
Ten suka ratą juodvarnių būriai.

Matau, kaip budelis, nagus suleidęs,
Staiga iškėlė kirvį virš galvos . . .
Tarytum ašaros našlaitės veidu,
Šešupėm bėga kraujas Lietuvos.

Praeina dienos, naktys ir pašvaistės,
Atslūgsta žaizdos, kerštas ir kova.
Artojas, prakaitą ir kraują laistęs,
Bučiuoja žemę, eidamas dirva . . .

Ir burtais to jum niekas neišburtų,
Ką aš matau — matau akim gyva:
Ateina laisvės židinio atkurti
Žemaičių, kapsų, dzūkų Lietuva.

JUOZAS TYSLIAVA,
Savanoris kūrėjas,
poetas

ŽAIZDA PRIEŠ MŪŠĮ

IŠ WARWICK DEEPING ROMANO "KITTY"

Kai senosios St. George giminės palikuonis Aleksas George vedė paprastą krautuvės mergaitę Kitty, jo motina, šaltų aristokratinių papročių moteris, ėmė stengtis, kad šitos vedybos būtų paskelbtos negaliojančiomis. Kai sūnus, vos kelias dienas pabuvęs namie, vėl išvyko į frontą —motina parašė jam laišką.

o o o

Šitas laiškas buvo lygus plienui, rūpestingai ir be atodairos atšaldytas. Jai reikėjo ištisos savaitės laiko, kol ji apmetė šitą laišką, kol sudėjo sakinį prie sakinio, vis lygindama ir taisydama. Be jokių sentimentų, aiškus, apdažytas kilnia meile, kuri atrodė tarsi saulės spinduliai ledo paviršiuje, šitas laiškas buvo velniško meistriškumo kūrinys. Jis kalbėjo apie pareigos supratimą, apie malonų atsakingumo jausmą.

"Mano mielas sūnau, aš rašau tai tik dėl tavęs paties".

Ji nekaltino, ji neteisė ir nesmerkė. Ji tik išklostė savo sūnui faktus, arba tai, ką ji laikė faktais. Ji rašė:

"Aš pasiryžau susidaryti tikrąjį vaizdą. Prieš imdamasi šito tikrai sunkaus žygio, aš pati norėjau įsitikinti, kokia yra tikrovė. Man buvo aišku, kad aš neturiu jokios teisės atverti tau akis, kol pati nežinojau . . . kad rodau tau tikrą tiesą. Įrodymus aš mačiau pati savo akimis. Norėdama surinkti įrodomąją medžiagą, aš nepasitikėjau kitais".

Visas laiškas kalbėjo apie Kitty motiną, jos namus ir jos dukteris. Vernor Street Nr. 7 ji nevadino tiesiog viešaisiais namais, tačiau tas žodis skambėjo beveik iš kiekvienos eilutės. Ponios Greenwood dukteris nuolat lanką vyrai. Šita Kitty tik pasinaudojusi riteriška jos sūnaus dvasia, — bet ką ji daranti už jos pečių! Amžinai ateiną vyrai, kurie išslenką iš ten tik naktimis. Paprasčiausiai—koktus namas, apkrėstas namas, pilnas klastos ir išdavikiškumo.

Ji tikėjosi patiekusi pakankamai įrodymų, kad ponios Greenwood namas būtų sunaikintas. Jos tikslas buvo sugriauti sūnaus pasitikėjimą savo žmona.

Vieną gražų spalio popietį, nešdamasi rankoje sunkų, likiminį laišką, ji išėjo į artimiausią paštą. Apgalvotai šalta ranka ji įmetė laišką į dėželę. Kai ji apsisuko, jos veide spindėjo blanki šypsena.

LIETU REIŠKIA GINTARAS

Gintaras, šis lietuviškasis auksas, savo metu buvęs garsus visame pasaulyje, pasiekęs net ir Indiją, jaghnobų kalba kažkodėl vadinamas — l i e t u, o tai mano įsitikinimu turi ką nors bendra su L i e t u v a.

Tarp kita ko, ir Indijoje randama gintaro, tik ten jis yra visai kitos cheminės sudėties ir visai bevertis. Šitoji gintaro rūšis vadinama visai kitu vardu: l a l p a t h a — "raudonuoju akmeniu".

Negalima neigti spėjimo, kad indoeuropiečių tauta pietryčių Europoje jau pažinojo gintarą, ir kad kaip tik toji lietuvių (lietu) padermė šį akmenį surado ir mokėjo jį apdirbti.

Doc. dr. J. ŠERNAITIS

o o o

Leitenantas St. George sėdėjo po obelimi ir žiūrėjo, kaip leidžiasi saulė virš užimtosios prancūzų žemės laukų. Antrojo dalinio štabas buvo įsitaisęs apsaugotame ąžuolų ir beržų miškelyje. Batalionas šiandien buvo pasiųstas kasti apkasų. Dienai aušant turėjo būti puolamas Surenne kaimelis r taigpi pabandyta prasilaužti per priešais esantį priešo batalioną. Tankai turėjo remti puolimą. Viskas turėjo būti padaryta tyliai ir netikėtai, be artilerijos paruošimo.

Leitenanto pasiuntinys šiandien buvo dar linksmesnis, nei paprastai. Gal būt dėl to, kad jo leitenantas atrodė toks linksmas ir gyvas. Šita paslaptinga būsena kaip tik ir atitiko išradingą jaunuolio dvasią.

Už jų jau buvo pasilikę daugelis patrankų, užmuštųjų, sužeistųjų, belaisvių, geltonveidžių prancūzų piliečių, mergaičių, dėvinčių batus be užkulnių, baltų, virš namų ir pro langus plevėsuojančių antklodžių, tylių, purvinų, sugriautų kaimelių. Mūsų pasiuntinys ir panašūs į jį, aukštai kėlė savo nosis ir kreida išrašinėjo linksmus žodžius ant užgrobtų patrankų.

Kad vyro drąsos kompasas keitėsi diena į dieną — tai buvo slaptas ir stebinantis atradimas, kurį karo metu pergyveno daugelis vyrų. Vyro Aš kartais būdavo karštas, kartais šaltas. Jis drebėjo vieną dieną, ir juokėsi kitą. Nuotaika nepareidavo vien tik nuo to meto aplinkumos. Kartais ateidavo baimė. Naktį — kuriame nors

prancūzų kaimely, toli užfrontėje — ėjo ji šaltomis aptaškytomis kojomis akmens grindiniu, arba nejudriai stovėdavo prie lovos. Atrodė, tarsi drąsa ir jos žvėriškas įkarštis karo įtampoje suliepsnodavo ir vėl prigesdavo, sužėrėdavo ir vėl prisilpdavo, tarytum nematoma ranka būtų sukaliojusi lempos dangtį.

Šitas nusiminimo ir šaltų prietemų metas daugeliui vyrų buvo pasibaisėjimo ir kančios valandos. Jie matė save mirusius ir sustingusius, gulinčius kuriame nors griovyje, arba—dar blogiau—jie matė save mirusius, sužalotus, be galvų, išdraskytais kūnais, žiauriai sumaitotus.

Taipgi ir Aleksas St. George buvo patyręs šituos svyravimus. Tuo metu, kai jis aną vėlyvą spalio vakarą sėdėjo ir žiūrėjo per tuščius sunaikintus laukus—ji buvo apėmusi ta niauri, neaprašoma nuotaika.

Kodėl? Gal būt jam trūko Grimshaw ir stiprios, padrąsinančios sugestyvinės šito vyro jėgos. Atrodė, kad Grimshaw kaip tik jam gali suteikti to, ko jam labiausiai trūko. Jis tikėjosi, kad ryt anksti, puolimo metu, geriausias jo draugas bus prie jo šalies. Jau vakar jis turėjo būti sugrįžęs iš atostogų. Kur nors pakeliui jis turėjo būti sulaikytas, gal būt, kur nors ten, užpakalyje, kur leidosi saulė, prie biaurosios Sommos.

Ir tada sužaižaravo jo akys. Gyvai, su tuo aštrumu, kuris atrodė turįs keisto galutinumo prasmę, iškilo prieš jį visi galimi įsivaizdavimai —iškilo taip, kaip yra matomas kraštovaizdis lietaus metu. Į nelaisvę paimti vokiečių artileristai ten, kovos lauke; vienas per vidurį sutraiškintas medžio kamienas, kurio šakos palaidai vilkosi žeme, poros kaimų anapus kalnelio stogai ir viršūnės, obelys, viena vis dar nuo bažnyčios bokšto plėvėsuojanti balta vėliava, daugelis šakomis apdengtų tankų miško pakraštyje. Šitas vaizdas atrodė pranykstąs kažkur saulėlydyje ir mėlynai pilkoje tuštumoje. Nepaisant vežimų, asilėnų, krovininių arklių, kurie visi traukė į rytus— vietovaizdis atrodė tuščias ir apleistas, toks apleistas, kaip kad jis jautėsi pats. Jo akys šitame vietovaizdyje buvo įžiūrėjusios patį save.

— Matyti, yra atėjęs paštas, pone leitenante, — tarsi iš didelės tolumos suskambėjo šiurkštus pasiuntinio balsas.

Laiškai? Ach, taip, laiškai. St. George tris paskutiniuosius savo žmonos laiškus nešiojo aukštutinėje milinės kišenėje. Malonūs, šilti, žmogiški dokumentai.

Kai jis taip sėdėjo, jis pabandė savo mintis sumesti apie Kitty, įtraukti jas visas į save, būti ir jausti taip, kaip jaustųsi Kitty. Jis paprašytų Kitty, kad jinai leistų jam atsiklaupti prieš ją, kad pajustų virš savo galvos jos stiprias, apsaugojančias rankas. Mintis apie ją jį sustiprino ir sušildė.

Tvirtai kuo nors tikėti — reiškia tikėti pačiu savimi. Ir Aleksas pasitikėjo ir tikėjo Kitty. Net tarp neįmanomiausių ir netikriausių apystovų, perpildytuose apkasuose, viduryje klaikaus, kvapą užgniaužiančio, baisingo karo triukšmo, po žvaigždėmis mėlynai juodame danguje, po ūžiančiais virš galvos bombonešiais—jinai atrodė jam gyva ir stovinti šalia jo. Jis neapkentė vokiečių bombonešių, nes juk jie galėjo būti tais, iš kurių grėsė jai pavojus.

Jis sugniaužė savo sunertas rankas:

—Aš juk pažadėjau jai ir sau, kad niekad nesielgsiu negarbingai.

Taip, jis susitvardys ir žygiuos į mėlynas migdas drauge su visais, žygiuos ten, kur kažkur buvo nedidelis Surenne kaimelis, nedidelis kaimelis, pilnas obelų tarp nešvariai baltų namų. Jis žygiuos vienas dalinio priešakyje, ir niekad nesijaus vienišas. Linksmas pasiuntinio balsas, nutraukė jo svajojimus:

—Laiškai, pone leitenante, net du iš karto!

(Bus tęsiama toliau)

REDAKCIJOS PRANEŠIMAI

Pajvairinti "KARIO" puslapius ir išsaugoti istorinę medžiagą, redakcija prašo visų skaitytojų rinkti ir siųsti redakcijai fotografijas ar paveikslus, turinčius ryšio su Lietuvos kariuomene, Šaulių Sąjunga ir kitom karinio pobūdžio organizacijom ar įstaigom. Mums taip pat labai vertinga istorinė medžiaga yra nuotraukos, paveikslai ar schemos iš Savisaugos Dalių, Darbo Batalionų ir kitų karinių dalinių kovų ir gyvenimo. Už paveikslus, nuotraukas, žemėlapius, schemas ir t. t., panaudotas Kario puslapiuose, administracija apmokės. Visa originali medžiaga bus grąžinama savininkams, jei jie to pageidaus. Pavardės prašant nebus skelbiamos nei medžiagos savininkų nei dalyvių nuotraukose.

-o-

Rugsėjo arba spalio mėn. Kario numerį numatoma paskirti Lietuvos Partizanui pagerbti. Visus Kario buvusius ir būsimus bendradarbius prašom prisidėti prie šio istorinio Kario numerio parengimo savo straipsniais, istorine medžiaga, atsiminimais, nuotraukomis ar piešiniais.

Mūsų bendradarbiai, gyvenantieji Vokietijoj, turėtų geros progos iš pasikalbėjimų su grįžtančiais iš rusų nelaisvės ir pabėgusiais iš Rytų Vokietijos, užrašyti jų pasakojimus apie Lietuvos partizanų veiklą. Medžiagą siųsti redakcijai ne vėliau kaip iki rugpiūčio 1 dienos.

PAMINĖJO "KARĮ"

"**DRAUGO**" Nr. 86 (balandžio 12 d.) St. Tamulaitis ilgame rašinyje "Karys, jo reikšmė, jo leidėjai" nuoširdžiai paminėjo "Karį". Rašinys rašytas, gavus Nr. 1, todėl dabar kaikas jau pasikeitę: ir leidėjai, ir kai kurie redaktoriai.

Greta kitų nuoširdžių žodžių, autorius išskiria "Karį" iš kitų šiuo pareiškimu:

"Sutiksime turbūt visi, kad bent pusė šiandieninių mūsų savaitraščių ar šiaip žurnalų galėtų nesunkiai (vardan augštesnės tautinės ir kultūrinės idėjos) užsidaryti, susijungiant broliškon vienybėn su sau panašiais leidiniais, ir iš to ne tik niekas nenukentėtų, o tik daug kas pagerėtų. "Karys" betgi šito padaryti negali. Jis nepakeičiamas. Jo beriamas grūdas yra kitokios rūšies, dėl to ir sąlygos jam reikalingos skirtingos (specifinės)".

Nr. 1 ir 2 išleidimo proga trumpai yra paminėję ir kiti JAV ir kt. kraštų mūsų laikraščiai.

SAVANORIAI NEPABŪGO VARGO

PARINKO BR. DIRMĖNAS

P. Povilaitis savanorio atsiminimuose rašė:

"Kaune visa aplinkuma nebuvo palanki. Mieste buvo bolševikuojančių ir tikrų bolševikų. Tiek pat buvo ir lenkuojančių tamsuolių. Vienoje gatvėje priimami savanoriai į Lietuvos kariuomenę — alga 100 markių per mėnesį, o nepertoliausia kitoje gatvėje užrašomi savanoriai į raudonąją gvardiją — alga 300 markių mėnesiui. Buvo visokių komunistinių laikraštpalaikių — "Pravda" ir "Tiesa", kurios atvirai grasė "baltgvardiečius" išgalabinti, kai tik Lietuvoje įsivyraus proletaro diktatūra, kuri jiems ir daug kam atrodė nelabai tolima. Kaune lietuviškai sunkiai susikalbėdavai."

Nepabūgo savanoriai vargo ir pavojų gyvybei ir sveikatai. Ir kiek daug paliko jaunai kartai pavyzdžių, liudijančių kaip Lietuvos Valstybės trispalvė vėliava buvo apšlakstyta jų krauju.

"Bolševikai, užėmę dalį Lietuvos, plėšė gyventojus daugiau, negu vokiečiai. Žmonės dejavo, o kai kurie iš jų pasiekdavo net Alytų ir prašydavo gelbėti juos nuo atėjūnų savavaliavimo. Šia proga pasinaudojant žmonėms buvo aiškinama, kad jie slaptu būdu siųstų savo jaunimą į lietuvių kariuomenę, tai tikrai būsią išvaduoti iš bolševikų. Ir ištikrųjų, iš užimtų kraštų pradėjo eiti savanoriai." (Plk. J. Čaplikas, 1929 metais.).

"Karininkas Variakojis, gavęs įsakymą organizuoti Panevėžio gynimą, bet negalėdamas dėl bolševikų antplūdžio veikti Panevėžyje, tuojau su keliolika vyrų išvyko į Kėdainius, kur galėtų kurti dalinį. Beeinant jam keliasdešimt kilometrų iš Panevėžio į Kėdainius, jo mažytė saujelė išaugo į kuopą" (P. Ruseckas.)

"Nors bolševikai mus ir nepuolė, bet mūsų vadas buvo labai atsargus ir liepė atitinkamose vietose apkasus išsikasti. Ir iš tikrųjų mūsų atsargumas buvo labai pravartus: vieną rytą, lietui smarkiai lyjant, iš miško staiga pasigirdo keli šūviai ir plačiai po apylinkę nuaidėjo. Paskui jau prasidėjo ir tikras kulkų lietus.

Žaibo greitumu atsidūrėme apkasuose. Bolševikų grandinė jau buvo pasirodžiusi iš miško, bet, sutikusi mūsų smarkią ugnį, pasitraukė į mišką. Prasidėjo atkakli kova: mūsų kulkosvaidžiai bėrė kulipkomis. Tuo pačiu atsakinėjo ir priešas. Šūvių garsai buvo susilieję į vieną ūžimą. Tik artilerijos trenksmas išsiskirdavo su savo storu balsu. Miškas, paslėpęs nuo mūsų akių priešą, nuo viso to triukšmo gūdžiai verkė. Lietus be paliovos stambiais lašais lijo, nepalikdamas ant mūsų nei vieno sauso siūlelio." (Jonas Slavikas, 1933 m.)

"Bolševikai vogė ir plėšė, ką tik užeidami. Vieną kartą, nepamenu kurią dieną, buvo atvykęs bolševikų būrys paimti mūsų karvę. Mano tėvas, brolis ir aš griežtai pareiškėme, kad mes paskutinės karvės neatiduosime, o bolševikai užsispyrė paimti. Kilo didžiausias triukšmas. Mes visi karvę laikėme už ragų ir neleidome iš tvarto vesti. Bolševikai, matydami griežtą mūsų pasipriešinimą, bandė imti jėga ir net grasino pavartoti ginklą. Vienas bolševikas išsitraukė revolverį ir taikėsi peršauti mūsų tėvą, bet mes visi, vaikai ir buvusios kaimo moterys, apkabinome tėvą į glėbį ir nedavėme bolševikams jo iš mūs išplėšti, nors bolševikai draskė mus ir daužė veidus. Kadangi bolševikams iš mūsų rankų tėvo išplėšti nepasisekė, o šauti į žmonių būrį vis dėlto neišdrįso, tai tėvo gyvybę ir pasisekė išgelbėti. Paliko tvarte ir mūsų karvę." (Petras Morkūnas.)

Kas galėtų tvirtinti, kad Nepriklausomybės kovų metu pavojai lietuvių tautai buvo mažesni, negu šiandien jie yra? Tada daugiau tautoje buvo idealizmo, negu vėliau.

Vežikas prie bendro stalo

Mano tėviškėje, tik keliolika kilometrų nuo Putvio dvaro, teko girdėti nemaža pasakojimų apie Vlado Putvio paprastumą ir demokratiškumą. Kaikurie jų panašūs į anekdotus. Vieną tokių šįkart prisiminiau.

Kartą pas Putvį atvažiavo į svečius vienas dvarininkas. Jis buvo gerokai žlibas. Jo vežikas dėvėjo dvarininkų vežėjų uniforma—paltą su sidabruotomis sagomis.

Pietų į valgomąjį Putvys pakvietė ir savo svečią. O Putvių šeima valgydavo drauge su savo darbininkais. Svečią poną pasodino viename stalo gale, o jo vežiką kitame.

Svečias ponas sėdi ir savo mintyse stebisi, kad Putvių dvare tiek daug ponų svečiuojasi. Toks ilgas stalas pilnas apsėstas valgančiųjų. Pagaliau įsižiūri kitame gale poną sidabrinėmis sagomis. Susidomi juo.

—Sakyk, pone Putvinski, koks ten ponas sėdi kitame stalo gale?—klausia Putvį.

—Ogi tamstos vežikas!—drąsiai atsako Putvys.

Užsigauna ponas svečias už nepagarbą jam, kad bendrai prie stalo pasodino su juo vežiku. Staiga atsikėlė ir į savo vežėją suriko:

—Tuojau kinkyk arklius, ir važiuojam!

Nepasakęs nė sudiev šeimininkams, išdidusis ponas svečias išdulkėjo namo. **S. B.**

KOKS YRA LIETUVOS PAVILJONO LIKIMAS?

Šiųmetiniame antrame "KARIO" nr. įdėta retai mūsiškėje spaudoje užtinkama nuotrauka iš 1939 m. New Yorke įvykusios Pasaulinės Parodos Lietuvos paviljono. Vaizde matyti Lietuvą vaizduojančios moters statula su abiejose rankose balandėliais, — su tais taikos ir ramybės simboliais.

Šimtai tūkstančių Amerikos lietuvių—ne kartą, bet keliolika kartų —lankė šį pavyzdingą paviljoną, ir dar dabar jie turi puikiausių iš tos parodos atsiminimų. Pagrįstai, girdi, savo paviljonu galėjo didžiuotis jų "mažoji" Lietuva. Ir žinia, Lietuva čia suvežė visa, kas buvo geriausia.

1939 m., kaip žinome, buvo neramūs ir karo pradžios laikai, ir taip šio Lietuvos paviljono eksponatai negalėjo būti grąžinti į Lietuvą. Gal ir gerai? Bet kurgi tas mūsiškis turtas sukrautas ir koks jo likimas, tai bent naujai atvažiavusiems, galima sakyti, beveik visai nežinoma. O žinoti juk reikia. Gal tiesą sakant, tuo reikalu nebuvo ir domėtasi.

Nejaugi tų vertybių likimas toks "prakeiktas" kaip pasakoja vienas inžinierius. Esą, Adomo Galdiko didysis trijų dalių paveikslas, Mikėno milžiniškoji Smūtkelio skulptūra, Prezidento Smetonos portretas ir daug kitų vertingų kūrinių pelyja... **vieno lietuviško vienuolyno arklidėse.**

Kodėl šioms vertybėms nerasta pagarbios vietos? Argi visa tai taip staigiai tapo be vertės?

Lietuviškoji visuomenė, be abejo, turi žinoti viso to priežastis ir dėl to kelti susirūpinimo. **Juozas Valtys**

MIRĖ ELEKTRONŲ TYRINĖTOJAS

Visai neseniai tolimoj Kalifornijoje mirė, sulaukęs 85 metų, vienas didžiausių šių laikų mokslininkų, Nobelio laureatas Robert Millikan. Velionis Nobelio premiją gavo 1923 m. už mažiausios atomo dalelės—elektrono izoliavimą, jo išmatavimą ir svorio suradimą. Dr. Millikanas atidarė kelią į radijo vystymosi, radaro, televizijos, elektroninės technikos ir atominės energijos paslaptis. Jis turėjo 25 daktaratus iš JAV ir visos eilės užsienio universitetų.

Per 25-rius metus vadovaudamas Kalifornijos Technologijos Institutui, jis ten subūrė daug pasaulio žinomų mokslininkų. Jų tarpe buvo ir Albertas Einšteinas. Karo metu šis Institutas prisidėjo prie radaro ištobulinimo, išrado kraujo plazmos pakaitalą; eilė jo narių-mokslininkų dirbo prie atominių ginklų paruošimo, prie atradimo, kaip jūros vandenį padaryti lengvu būdu geriamą ir visos eilės kitų. Institute buvo pastatytas ir didžiausias pasaulio teleskopas. Už visus savo nuopelnus Millikanas po karo (kaip buvęs Krašto Gynybos Tyrinėjimų Komiteto narys) buvo apdovanotas augščiausiu krašto garbės ženklu. Jis parašė 18 knygų ir šimtus mokslinių traktatų. Jų dalis prof. Pr. Dovydaičio buvo išversta ir išspausdinta Lietuvoje ėjusiame mokslų žurnale "Kosmos".

"New York Times" savo vedamajame apie Millikaną pastebėjo, kad ne vien mokslininkai, o visa žmonija netenka didelio žmogaus, vieno tų, kurie atidarė atomo paslaptis. Jis gyveno ilgai, kad pamatytų pasaulį, atsidūrusį prieš didį pasirinkimo klausimą — panaudoti tas naujas galimybes pasaulio pažangai taikoje, ar žmonijos savižudybei . . .

Millikanui nebuvo svetimas ir Lietuvos klausimas. Jis pažinojo Lietuvos garbės konsulą Los Angeles mieste Dr. Julių Bielskį ir kitus Kalifornijos lietuvius.

Dr. Millikanas Kalifornijos Technologijos Institute 1942 m. buvo sudaręs 12-kos narių komisiją studijuoti mažųjų tautų likimą po karo. Millikano dėka Baltijos valstybės toje Universiteto Komisijoje buvo traktuojamos lygiomis su kitomis valstybėmis ir Komisijos raportuose nebepamirštamos.

JAV KARYS IŠTVERMINGIAUSIAS

Vokiečių žurnalas "Der Stern" visai neseniai įdėjo jauno JAV kareivio Raymond L. Cote's nuotrauką. Esą jis esąs ištvermingiausias JAV kareivis. Pereito rudens manevruose jis buvo pastatytas sargybiniu prie dviejų šturminių laivelių Rheino pakrantėje. Stovėjo jis ten ligi pietų, stovėjo po pietų ir niekas jo nepakeitė. Jo visas vaikščiojimo plotas buvo: 20 žingsnių į vieną galą ir 20 žingsnių į kitą.

Antrą rytą atsikėlę gyventojai vėl matė jį tebestovintį. Išstovėjo jis ir tą dieną ligi vakaro.

Pagailo vokietėms jauno kareivėlio: viena atnešė kavos, kita keptų bulvių, o jis vis liko sargyboje. Praėjo jau ir šešios dienos ir šešios naktys, jis dar vis tebestovėjo. Pagaliau jo likimu susirūpino vokiečių policija ir pranešė amerikiečių įstaigoms apie jų užmirštą kareivį. Tik dabar jį nuėmė nuo vietos.

-o-

Panašių įvykių būta ir 1918 m. Lietuvos kariuomenėje Vilniuje. Gavus vokiečių paliktas kareivines su baldais, buvo pastatyta dviejų savanorių sargyba. Palikta ir užmiršta.

Vilniaus gyventojai, pamatę sargybą civiliais drabužiais (tuomet karinės uniformos mūsų savanoriai dar neturėjo), kirviais ir kitkuo ginkluoti pradėjo puolimus baldus išplėšti. Esant pavojui, mūsų savanoriai sargybos nepametė, bet gynėsi. Pagaliau puolant keliasdešimčiai vilniečių, savanoris Simonavičius pirmąjį puolusį sužeidė, peršovė petį. Nuo tada užpuolimai baigėsi. Tik ar trečią dieną buvo atsiminta šioji sargyba. **G.**

ŽYGIS Į MIRTĮ

"Daugiau kaip trijų tūkstančių kalinių vorą sudarė Gardino, Vilniaus, Kauno ir Minsko kalėjimų kaliniai", — rašo **A. Šova** Santarvėje. "Suimtųjų tarpe trylika 16 metų vaikai, mažesni vaikai, seneliai ir luošai. Voros priekyje raitas enkavedistų majoras, kalinių pasakojimu, Gardino kalėjimo viršininkas. Žygio tempas nepaprastai greitas. Išraitytu per smiltynus įvairaus pločio keliu žygiuojanti vora nuolat buvo perrikiuojama čia iš keturių į dvylikos žmonių eilę, čia staiga vėl po 4 ar 6 žmonės eilėje. To majoro ji buvo tampoma ir raitoma lyg velnio tampoma armonika.

"Seniai ir luošai, nepajėgdami drauge su vora žygiuoti, pradeda atsilikinėti. Tuojau per vorą praskrieja įspėjantis šnibždėjimas — "nepajėgią žyguoti — šaudomi". Netrukus prieiname du lavonus, uždengtus geru veliuro apsiaustu. Kiek toliau paėję, pastebime prie pušaitės gal 50 žmonių būrį, sugulдyta veidais į žemę, matyti, kad niekas iš voros negalėtų jų atpažinti. Visi jie atrodė apsirengę ne sovietiniais drabužiais".

"Žygio tempas, tvarka ir toliau nekinta. Atrodo, turima tikslo mus nuvarginti ir galutinai palaužti. Instinktas išsilaikyti ir noras gyventi toks galingas, kad luošai replioja keturpėsti ir iš paskutiniųjų bando neatsilikti. Stipresnieji palaiko ir veda silpnesniuosius, kitus bandoma nešti. Štai visai baltais plaukais, sukruvintu veidu, per 70 metų senutė skuba, griūva, keliasi ir vėl kniumba, bet visvien kiūtina tuo krauju aptaškytu keliu vis pirmyn, bet kokia kaina pirmyn į nežinią..."

"Enkavedistų šūviai į pakaušį su kiekvienu žingsniu vis dažnėja. Žiūrėk, čia vienoje vietoje, čia kitoje juodieji čekistai išsiveda iš voros kalinį, pasikeičia keliais sakiniais ir vienas iš jų, budelišku šaltumu nusišypsojęs, įvaro išvestajam į pakaušį porą šūvių ir, pali kęs auką, vanago žvilgsniu toliau ieško naujos aukos."

Žuvusio karo lauke kario kūnas yra tautos šventenybė, jo dvasia — šaltinis tautos ateičiai gaivinti.

MIRĖ PLK. PRANAS KAUNAS

Balandžio 16 d. Toronte, Kanadoje, širdies smūgio ištiktas, staiga mirė pulkininkas Pranas Kaunas. Palaidotas tame pat mieste balandžio 19 d.

Plk. Kaunas buvo Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris. Prieš tai Pirmojo pasaulinio karo metu tarnavo rusų kariuomenėje. 1918 m. grįžo į Lietuvą.

Pradėjus organizuoti Lietuvos kariuomenę, plk. Kaunas 1919 m. sausio 12—13 d. iš Sintautų bažnytkaimio, Šakių aps., su 33 savanorių grupe išvyko į Kauną ir įstojo į 2 pėst. pulką Aukšt. Panemunėje.

Kadangi plk. Kaunas buvo tarnavęs rusų kariuomenės mokomose kuopose, tai pulko vadas jį paskyrė pulke suorganizuoti mokomąją kuopą, tuomet vadinamą paoficierių mokyklą. Velionis buvo ir tosios mokyklos viršininku. Ši mokykla buvo pati pirmoji šios rūšies mokykla Lietuvos kariuomenėje.

Vėliau plk. Kaunas yra buvęs Karo Mokyklos inspektorius, 9 pėst. L. K. Vytenio pulko vadas, Biržų Mažeikių, Raseinių ir Vilniaus karo komendantas.

Kitame "Kario' numeryje įdėsime plk. Prano Kauno įdomius atsiminimus, kaip jis su savo vyrais savanoriais įstojo į 2 pėstininkų pulką.

VYTIS KAREIVINĖSE

Netoli Hannoverio, Vokietijoje, stovi lietuvių dalinys, kpt. Apyrubio vadovaujamas. Jis priklauso anglų sargybinių daliniams.

Paskutiniu metu šis dalinys įsigijo Stasio Cirpaus darbo gražų medžio raižinį—Vytį. Jis pakabintas dalinio svečių ir kultūrinių parengimų salėje.

Šiuo kūriniu žavisi ne tik lietuviai, bet taip pat ir anglai, vokiečiai, lenkai ir jugoslavai.

PALAIDOTAS PLK. J. BOBELIS

Kovo mėn. paskutinėmis dienomis visą Čikagos lietuvių koloniją apgaubė gedulas, mirus plk. Jurgiui Bobeliui.

Plk. J. Bobelis su šeima kurį laiką gyveno Čikagoje. Pereitų metų pabaigoje pasijutęs nesveikas, persikėlė gyventi į Illinoisą pas savo sūnų gydytoją. Sveikatai vis blogėjant atsigulė į šv. Jurgio ligoninę Elgin, Ill. kur buvo operuotas. Bet ir po operacijos sveikata nepagerėjo ir jis kovo 28 d. rytą 4 val. 45 min. mirė.

Velionies palaikai buvo pašarvoti Petkaus koplyčioje, kurioje išgulėjo beveik 5 dienas. Jį aplankė šimtai čikagiečių, ypač naujų ateivių.

Balandžio 1 d., dalyvaujant daugybei žmonių, kūnas buvo atlydėtas į bažnyčią, kur klebonas kan. J. Paškauskas ir kiti dvasininkai atlaikė gedulingas pamaldas. Pamaldose dalyvavo ir vysk. V. Brizgys, o kan. V. Zakarauskas pasakė pamokslą. Po pamaldų vyko lydėjimas į šv. Kazimiero kapines. Karstą nešė Savanorių Kūrėjų ir Ramovės organizacijų nariai.

Kapinėse atsisveikinimo kalbas pasakė Ramovės centro v-bos pirmininkas gen. P. Plechavičius, savanorių kūrėjų vardu plk. ltn. J. Švedas, Teisininkų Draugijos—teis. B. Ivanauskas, L. K. Š. Birutės — Z. Juškevičienė ir skaučių vardu E. Strikienė.

Plk. Bobelis buvo išsimokslinęs žmogus, jis žodžiu ir raštu mokėjo net keletą kalbų. Be lietuvių kalbos jis mokėjo lenkų, rusų, vokiečių ir anglų. Jis, kaip daugelis tremtinių inteligentų, dirbdamas sunkų fizinį darbą, visada surasdavo laiko dalyvauti ir dirbti įvairiose lietuviškose organizacijose. Net jau gulėdamas mirties patale, vis primindavo jį lankantiems nepamiršti Lietuvos ir dėl jos dirbti ir kovoti. Tuo atžvilgiu ir pats velionis paliko labai gražų pavyzdį.

Pulkininko pastangomis čia, tremtyje, buvo atgaivinta Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių organizacija. Jis buvo tampriai susirišęs ir su skautų organizacija. Neveltui skautų atstovė p. Strikienė dar koplyčioje prisegė prie jo krūtinės iš Lietuvos atsivežtą rūtų šakelę ir į kapą įbėrė žiupsnį Lietuvos žemės, linkėdama, kad lietuviška žemelė jungtų jį su Tėvyne Lietuva. L. K. Š. Birutės organizacijos atstovė p. Juškevičienė, pabrėždama jo kuklumą, tolerancijų ir darbštumą, ant karsto padėjo metalinį Vytį,

Plk. J. Bobelio netekę liūdi ne tik jo šeima: žmona Zofija, duktė Laima (Brazaitienė) ir sūnūs Kazys ir Jurgis, bet ir visa Čikagos lietuviškoji visuomenė, ypač savanoriai kūrėjai, netekę kovų draugo — vado.

Pov. Dirkys.

Žemaitis Ginkus ir Brooklyno Radijas

JUOZAS GINKUS

Kiekvieno trečiadienio vakarą, užsukęs į New Yorko WWRL radijo studiją, ten pastebėsi bent tris tarpusavyje lietuviškai besišnekučiuojančius vyrus. Jie žvalgosi į laikrodį, ir kai rodyklė atslenka į lygiai 10 val., per radiją pasigirsta lietuviškos dainos garsai ir žodžiai:

—Štai ir vėl oro bangomis skrieja Brooklyno lietuvių radijo programa, vadovaujama Juozo Ginkaus,

Juozas Valakas

495 Grand St., Brooklyn, N. Y. Šį vakarą pranešėjai — Juozas Valakas ir Vitalis Žukauskas...

Taip, J. Ginkus yra vienas pirmųjų radijo bangomis lietuviškai prabilęs Dėdės Samo šalyje. Jau nuo 1928 m. spalio 1 d. su žemaitišku užsispyrimu ir kantrumu Ginkaus radijas yra lietuviško žodžio tvirtovė New Yorko padangėje. Be savo šakoto visuomeninio darbo, J. Ginkus labiausiai yra pamilęs lietuvišką — savo tėvų—žodį. Jis taip įsimylėjęs į radiją, kad jei nebūtų šio radijo, tai, turbūt, ir nebūtų Juozo Ginkaus.

J. Ginkus — ne vien tautininkas, bet ir žmogus, kuris moka pagerbti kitų įsitikinimus. Todėl nenuostabu, jei per šią radiją, išskyrus raudonuosius, yra kalbėję krikščionys demokratai, valstiečiai — liaudininkai, socialistai, sandariečiai, tautininkai, šviesiečiai, skautai, ateitininkai ir t. t. Vienu savo garbingiausiu ir įžymiausiu svečiu kalbėtoju J. Ginkus laiko Lietuvos Prezidentą Antaną Smetoną. Ir "Karių" žurnalo redaktoriams visada atdaras kelias į mikrofoną.

Juozas Ginkus kilimo iš Joniškio. Šiaulių apskr. Amerikoj nuo 1907 m.

Brooklyno radijo programose jau penkti metai talkininkauja žmogus su šypsena—Juozas Valakas, kilimo iš Tacoma, Wash., augęs Lietuvoje.

Šiais metais įsijungęs kitas talkininkas yra Vitalis Žukauskas, žinomas humoro atstovas. Kilimo iš Kauno, čia, Amerikoje, nuo 1949 m. pradžios. Kauno Valst. Teatro dramos aktorius.

Vitalis Žukauskas

Nuo 1928 m. daugiau ar mažiau radijo valandėlėje yra dirbę: St. Abraitienė, Vyt. Ubara, Kazys Marma, Ad. Jezavitas, Petras Juknys, Vyt. Kidolis ir daug kitų. **V. K.**

VYRAI, KURIE GINA TRISPALVĘ

PETRAS KATEN

Lietuviškąją trispalvę New Yorko padangėje garbingai gina Brooklyno Lietuvių Sporto Klubas, prieš 3 metus įsikūręs ir per tą laiką pavyzdingai Petro Katen (Katino) vadovaujamas. Turi 80 narių. Specialybė—futbolas. Yra 4 komandos. Pirmoji komanda—German American aukštosios lygos narys. Mūsiškiai čia tarp "12 didžiųjų" yra išsikovoję 8-tą vietą.

Klubo futbolo komandose žaidė ar tebežaidžia tokios žvaigždės: "Jiuja" Adomavičius, V. Kalašinskas, Sabaliauskas (komandos kapitonas), Algis Jokubaitis, Gražys, Alg. Mileris, Leonas Vaitkevičius, Algirdas Daukša ir kiti.

Paminėtini buvę ir dabartiniai uolieji klubo darbuotojai: Kazys Brazauskas, Petras Juknys, Ant. Bagdžiūnas, Stasys Meilus, K. Čerkeliūnas, Vyt. Graužinis, V. Saldaitis ir visa eilė kitų.

Šiuo metu klubo valdyba tokia: Petras Katen, A. Vakselis, Jonas Atkočius ir V. Beleckas. **K.**

NATIONAL GUARD. — JAV teritorinė kariuomenė greitai perimsianti krašto gynybą nuo priešo orinio puolimo. Priešlėktuvinių baterijų ir oro sekimo tarnyba pereisianti National Guard pilnon atsakomybėn.

"LAISVĘ GINANT" PASKAIČIUS

Lietuvos laisvės kovų dalyvis plk. Juozas Petruitis buvo vienas tų karių, kuris ne tik aktingai dalyvavo visose Lietuvos laisvės su bolševikais, bermotininkais ir lenkais kovose, bet vėliau, kaip nedaugelis, perteikė tų kovų surašytus vaizdus ramų gyvenimą pradėjusiai lietuviškai visuomenei. Autorius kaip žinome buvo drąsus fronte, o vėliau drąsus pasirodė ir kovų aprašymu. Kad tie kovų vaizdai būtų rašyti tremtyje, maža ko reikėtų boti, tačiau "Mūsų Žygiai" (taip buvo autoriaus pavadintas pirmasis leidimas) buvo paskelbti Lietuvoje, kur juos turėjo skaityti jo buvę kovų draugai ir viršininkai. O kiek ten pasakyta karčių pastabų dėl tuometinių politikos vairuotojų ir kariuomenės viršininkų nesugebėjimo, apsileidimo ir net išdavysčių. Gal tie vaizdai nušviesti ir kiek subjektyviai, tačiau ir toks jų paskelbimas turi didelės vertės, nes autorius nebodamas nieko ryžosi paskelbti tiesą.

Autorius savo šiuose atsiminimuose **parodė skaitytojui, kaip reikia ginti laisvę ir su kokiu pasišventimu!**

Pirmoje atsiminimų dalyje atvaizduotas Lietuvos valstybės ir kariuomenės kūrimasis ir kovos su bolševikais ir bermontininkais. Šiose kovose aprašomas visų kovų dalyvių pakankamai darnus sutarimas ir ryžtas išvyti iš Lietuvos bolševikus ir bermontininkus. Ir štai visa Šiaurės ir Rytų Lietuva išlaisvinta be didelių nuostolių. Be to, čia parorytas pasišventimas ir laimėjimas konsolidavo Lietuvos patriotinę visuomenę ir suramino negeistinus didesnius ar mažesnius vidaus nesusipratimus.

Antroje dalyje aprašomos mūsų kovos su lenkais. Šios dalies atsiminimų vaizdai sukelia pasibaisėjimą! Kiek kovose su bolševikais ir bermontininkais mūsų karius ir diplomatijų lydėjo pasisekimas ir laimėjimas, santykiai ir kovos su lenkais, paženklinti nepasisekimu. Svarbiausių nepasisekimo pagrindu šių atminimų autorius nurodo tai, kad mūsų visų vadovų buvo perdaug pasitikėta Tautų Sąjungos ir jos tarpininkų autoritetu. Tie tarpininkai, ypač prancūzai, veikė Lenkijos naudai, norėdami sukurti sau būsimą tvirtą sąjungininką prieš vokiečius.

Šioje dalyje autorius aprašo du kovos barus: Augustavo-Suvalkų-Seinų ir Molėtų-Giedraičių-Širvintų-Neries. Pirmame bare skaudžiai pralaimėta dėl nepakankamo užsienio politikos ir fronto vadų budrumo ir dėl netinkamo kovos dalinių išsklaidymo. Suvalkų ir kt. derybom užtęstas laikas davė progos lenkam išsiaiškinti mūsų kovos dalinių sugrupavimą ir vėliau suduoti skaudų smūgį.

Antrame bare teko didvyriškai kovoti, tačiau neatsiekta galutinų vaisių—neatsiimtas Vilnius—tik dėl visų tame bare buvusių kovos dalinių veiksmų nepakankamo derinimo. Dideliu apsileidimu autorius laiko ir tai, kad šiame bare nebuvo likviduota toli Lietuvon prasiveržusi stambi lenkų raitelių grupė. Ypač skaudžiai aprašomas svetimo nepatikimo gaivalo mūsų kariuomenėje samdymas ar laikymas. Dėl jo, autoriaus teigimu, mes netekome sunkiai iškovotos lietuviškos Ilukštos ir, gal būt Vilniaus ir Vilniaus lietuviškų žemių!

Šie plk. J. Petruičio "Laisvę Ginant—Mūsų Žygių" atsiminimai duoda gražia pamoką ateičiai. Užversdamas šių atsiminimų paskutinįjį lapą, skaitytojas, kas nuostabiausia, pamiršta aprašytas klaidas, o prisipildo meilės savo Žemei ir pagarbos už Lietuvą kovojusiems didvyriams.

Beje, ar būta pagrindo "Mūsų Žygių" antrąją leidimą "pakrikštyti" kitu pavadinimu? **St. J.**

KARINĖS ŽINIOS

Amerikiečių kariuomenė daro bandymus su iš specialių medžiagų pagamintais batais, kurie turėtu pėstininkus apsaugoti nuo lengvų minų.

Korėjos fronte artėdami pėstininkai dažnai užeidavo minų laukus, kuriuose pereiti be stambiu nuostolių neįmanoma. Naujų priešminiių batų paskirtis bus apsaugoti kario kojas nuo sužalojimų einant per minų laukus.

Be to, vra pagamintas specialus padas, uždedamas ant normaliu batų, kuris manoma sumažins nuostolius nuo lengvo tipo minų vartojamų stabdyti pėstininkų artėjimą ar puolimą.

New Yorko gyventojas Ludwig A. Geiger užpatentavo batus vaikščioti ant vandens paviršiaus. Pionieriai, statydami tiltus, galės vaikščioti apie juos neskęsdami.

Vienas atskiras batas atlaiko žmogaus svorį taip, kad darydamas žingsnį žmogus neskęsta. Batas vra gaubto keturkampio formos su oro pripūstom sienelėm. Tačiau jų forma gali būti įvairi.

NAUJA BAZĖ EUROPOJE?

Šiuo metu JAV kariniai planuotojai mano, kad būtu gerai, jog i Saaro kraštą būtu galma perkelti šiek tiek JAV kariuomenės. Pagal kai kuriuos šaltinius, Amerikos pareigūnai jau rinke žinias katrie Saarbrueckeno pastatai panaudotini štabo būstinei.

Viršelyje—**KAUNAS PAVASARI**—Ateities klišė

KARYS

THE WARIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription $5.00 per year. Single copy 50 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

*

Redaktorius Zigmas Raulinaitis,
Administratorius Leonas Bileris

*

REDAKCINĖ KOMISIJA:
Stasys Butkus,
Kazys Kepalas,
Juozas Valakas.

*

REDAKCINĖ KOLEGIJA:
plk. itn. K. Ališauskas
dr. K. Jurgėla,
plk. inž. dr. Vėbra.

Leidžia Kario leidykla

*

Prenumerata JAV ir užsienyje: metams — $5.00, pusm. — $3.00, atsk. nr. — 50c. Skelbimai pagal susitarimą.

Adresas: KARYS, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

STALINUI IŠDYGO RAGAI

RAULAS GURGA

Nežinau, ar koks nors vienas rusiškas politrukas išvyko iš Lietuvos sveikais nervais. Abejoju! Turbūt, visiems jiems reikėjo Krimo kurorto. Ypač Lietuvos kareiviai rusiškiems politrukams gerokai paardydavo nervus Lietuvos tautinių švenčių metu.

Vasario 16 d. išvakarėse mūsų politrukas Borisas Afanasjevičius, susišaukęs mūsų kuopos komjaunuolius, per tris valandas juos mokė bolševikinio budrumo. Borisas gerai nujautė, kad tą naktį reikia laukti baisių įvykių.

Tą naktį, atrodė, nemiegojo visas kuopos aktyvas. Borisas, kaip įgeltas, lakstė po visus kuopos kampus. Komjaunuoliai ypač atidžiai saugojo raudonąjį kampelį.

Kai Borisas švietė savo avinus apie 3 valandas, viename kuopos kampe įvyko tylus pašnibždos mitingas, užtrukęs tik apie 3 minutes. Ten keletas lietuviško kaimo vyrukų nutarė veikti ir prieš rytą nubaltinti raudonąjį kampelį.

Borisui ir komjaunuoliams atrodė, kad naktis praeis ramiai, be reakcionierių ir smetonininkų išsišokimų. O smetonininkais vvadindavo visus lietuviškai galvojančius patrijotus, nežiūrint, kas jie bebūtų: socialdemokratai, liaudininkai, krikščionys demokratai ar tautininkai.

Prieš rytą komjaunuoliai pradėjo snausti. Na, ir paties Boriso bolševikinis budrumas gerokai atbuko. Ant stalo parimęs ir kepurę gerokai ant šono pakreipęs taip pradėjo knarkti, kaip gali tik tikras Volgos sūnus.

Lietuviška liaudies patarlė sako, kad velnias niekad nemiega. Šį kartą nemiegojo lietuviškas velnias. Rytą galvas nuo stalų pakėlę, Borisas ir komjaunuoliai nusigando. Boriso kreivos kojos pradėjo virpėti, lyg būtų elektra įjungta. Raudonajame kampelyje tikra velniava. Leninui krūtinėje ir kaktoje kryžiai išpiešti. Stalinui pailginti ūsai ir nupiešti didžiausieji ragai. Ir dar tokie sukti, smailūs. Ir kitų bolševikinių dievukų paveikslai išniekinti, kas nors pripiešta, pridėta.

Įsiutęs Borisas susišaukia raudonojo kampelio sargus komjaunuolius ir užkuria jiems rusišką pirtį. Jau tiek keikiasi, kiek begali Vologdos kolchozininkas.

—Ir jūs reakcionieriai, ir jūs smetonininkai! Tik su jūsų žinia tai padaryta! — apsiputojęs rėkė Borisas.

—Drauge politruk, — teisinosi Libermanas, vaistininko sūnus — Aš esu proletarinės dvasios. Mano tėvas ir aš buvome ir Smetonos laikais mopriečiai. Aš nieku būdu negalėjau tai padaryti ar leisti, kad kitas po mano akimis darytų.

—Drauge, ir aš negalėjau tai padaryti ar leisti kitiems, — verkšlenančiu balsu teisinosi Kundinovas nuo Jonavos. — Mano senutis buvo atkeltas nuo Saratovo, taigi mes negalime būti smetonininkai.

Komjaunuolis Dragys tylėjo ir tik nosį krapštė. Jeigu Libermanas ir Kundinovas galėjo lengvai savo nekaltybę įrodyti, tai jam, tikrajam Nevėžio krantų sūnui, tai padaryti bus sunku.

—Na, draugas Dragy, tai tu čia įsivėlei, — Borisas įdūrė savo abrinakes į Dragį.

—Ne, ne, ne! — mikčiojo Dragys. — Aš nekaltas, nieko nemačiau, nežinau!

Gi, ir kliuvo visiems už bolševikinio budrumo trūkumą. Borisas tardė visos kuopos kareivius, bet veltui. Kaltininkų nesurado. Atrodė, kad tai ne žmogus, bet tik velnias galėjo padaryti. Budėjo, saugojo, o čia ėmė ir išdygo Stalinui ragai ir ūsai.

Gražu buvo mūsų kuopoje, bet 5 kuopoje dar gražiau atsitiko. Ir ten saugojo, budėjo, politrukas lakstė, bet iš ryto raudonasis kampelis dar labiau pabalo, negu mūsiškis. Bolševikų šventųjų paveikslai visai dingo, o jų vietoje atsirado iš "Kario" giliaspaudinių numerių iškirpti gražūs lietuviški paveikslai: Vytis, Dr. J. Basanavičius, A. Smetona ir kiti.

Politrukas, pamatęs raudonojo kampelio permainą, įdūkęs ieškojo dingusiųjų paveikslų. Bet niekur nieko! Tik kažkoks nelabasis apsėdo kuopos kareivius. Visiems pagedo viduriai ir pradėjo bėgti į išvietę. Nubėga greit ir, rodos, rimtais veidais, bet grįžta iš lėto ir linksmais, šypsančiais skruostais.

Tokia kareivių nuotaika susidomi politrukas. Ir jis nubėga į išvietę. Įbėga, akys krinta ant sienų ir nutirpsta.

—O Staline, tėve ir mokytojau, vadų vade švenčiausias ar šviesiausias! — Beveik sušunka politrukas.

Visi bolševikų vadų paveikslai iš raudonojo kampelio sukabinėti išvietėje. O Stalinas labiausiai išdergtas. Politrukas vėl laksto, tardo visą kuopą, bet kaltininkų nesuranda. Nori daryti kuopoje kratą ir ieškoti pas kareivius senų "Kario" numerių. Girdi, tik tie, kurie laiko pasislėpę "Kario" numerius, bus iniciatoriai šito baltojo jomarko.

—Jeigu nori areštuoti tuos, pas kuriuos rasi senų "Kario" numerių, tai nevargdamas areštuok visą kuopą ir mane jų priešakyje, — piktai atrėžė griežtas kuopos vadas kpt. Gandraitis. — Visi kareiviai turi tokių numerių Buvo gražus ir visų lietuvių mėgiamas laikraštis.

Politrukas nuleido nosį ir nebesiryžo kratos daryti. Kažkokiu reikalu pravėrė kuopos raštinės stalo stalčių ir pakėlė popierių pluokštą. Ir čia apačioje gulėjo gražus giliaspaudinis "Kario"numeris.

Politrukas susiėmė už galvos ir pasviręs ant stalo sunimanavo:

—Jie visi tokie pat smetonininkai—ir vadai, ir kareiviai!

Kitame numeryje: Kaune, Vienybės aikštėje, patenku į liūtų ir tigrų duobę.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

VIENYBĖ

Amerikos lietuvių savaitraštis
Eina nuo 1886 m.
Redaktorius leidėjas
JUOZAS TYSLIAVA
Prenumerata metams $5.00
412 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.

TAUPYKITE

ateičiai. Pasidėkite taupomus pinigus į CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION, kur kiekviena santauba pilnai apdrausta iki $12,500.00 — by an Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas devidendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal pareikalavimą.

KUR tamsta gali atlikti visus savo ir savo šeimos finansinius reikalus.

KUR 27 metų patyrimas užtikrina visiems saugų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėm sąlygom, perkant arba statant namą, visada pasimatykite su mumis. Mūsų turtas yra virš dvylikos milijonų dolerių— $12.500.000.00.

Chicago Savings & Loan Association
GRovehill 6-7575
6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.
J. PAKEL — Prezidentas

JUOZAS ZEIDAT, JR.
Zupp's Bar

Moderniai įrengta lietuviška užeiga
411 Grand Street, Brooklyn, N. Y.

ANTANAS ANDRIUŠKEVIČIUS
Watchmaker & Jeweler

Taisomi ir parduodami laikrodžiai, deimantai, žiedai, apyrankės, auskarai, sidabro (šaukštai, peiliai, šakutės) komplektai.

485 Grand Street, Brooklyn 11, N. Y.

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOwnhall 3-9472

ELENA POVILANSKAS
— POVILANSKŲ baras - restoranas —
Salė šeimyninėms pramogoms.
Mėgiamiausia lietuvių legionierių užeigos vieta
158 Grand St., Brooklyn, N. Y.
Tel. EVergreen 4-9737

LIETUVIŲ AUTOMOBILIŲ PREKYBA
HARMONY MOTORS

Dabar jau didelis pasirinkimas įvairiausių firmų automobilių (Buick, Dodge, Chrysler, Oldsmobile, Chevrolet, Pontiac, Plymouth, Ford ir kt.)
Kiekvienam mūsų automobilių pirkėjų duodamas mašinos leidimas nemokamai

Išmokome nemokančius važiuoti

Parduodame išmokėjimui prieinamesnėmis sąlygomis

HARMONY MOTORS
T. Slutas, J. Talandis ir S. Zubkus
5805-07 So. Western Ave., Chicago, Ill.
Telefonas: REpublic 7-6480

Kaina
2 Lt —ct

Taupyk Tvirčiausioj Amerikos Įstaigoj

STANDARD FEDERAL
turtas virš $41,000,000.00
Atsargos Fondas virš .... $ 3,250,000.00

STANDARD FEDERAL yra Federal Savings and Loan Insurance Corp. ir Federal Home Loan Bank System narys

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų.
Ketvirtadien. nuo 9 val. ryto iki 8 v. v.
Trečiadieniais visai neatidaroma.

JUSTIN MACKIEWICH, President and Manager

Saugesnės vietos taupymui niekur nerasite. Mes apdraudžiame kiekvieną taupymo sąskaitą iki $10,000.00 per Federalinės Valdžios Agentūrą.

Dabartinis Dividendas yra 3% per Metus

ST. ANTHONY SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
1447 So. 49th Court, Cicero 50, Ill.
Telefonas: TOwnhall 3-8131

Juozas Gribauskas, Vedėjas

TURTAS VIRŠINA $8,000,000.00

Kviečiame ateiti į raštinę dabar ir dykai gauti
1954 metų kalendorių
AČIŪ UŽ JŪSŲ PARAMĄ!

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS
6812 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.
Telefonas Grovehill 6-0142
1410 CO. 50th AVE., CICERO, ILL.
Telefonas TownHall 3-2109
KOPLYČIOS VISOSE MIESTO DALYSE

ANTHONY B. PETKUS

Visko Užtektinai—Tuojau Pristatom

Baldus, šaldytuvus, pečius, skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą

Roosevelt Furniture Co., Inc.
LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO
Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

LIETUVIAI VETERANAI!
PAREMKIME KARĮ
SKELBIMAIS - GARSINIMAIS

Lietuvių Auditorija

3133 So. Halsted Street
Chicago, Ill.
Tel.: VIctory 2-6172

KETURIOS SALĖS

Išnuomojamos vestuvėms ir pobūviams su maistu ar be maisto. Susirinkimams ir konferencijoms salės veltui

1223

HALL'S RESTAURANT

9 K, WASHINGTON, D. C.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

❖

65-39 A Grand Ave.,
Maspeth, L. I., N. Y.

APLANKYK ERDVIĄ IR PATOGIĄ SENIAUSĄ LIETUVIŲ BENDROVĖS KRAUTUVĘ

PROGRESS FURNITURE CO.

4181-83 Archer Ave.
Tel. LAfayette 3-3171
CHICAGO, ILL.

Rakandai, Pečiai, Televizijos, Refrigereitoriai, Plovimo Mašinos, Visos namų Reikmenys.